

DET KONGELIGE
SOSIAL- OG HELSEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 38

(1999-2000)

Om lov om endringer i folketrygdloven
og i enkelte andre lover
(samleproposisjon våren 2000)

*Tilråding fra Sosial- og helsedepartementet av 14. april 2000,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning

Sosial- og helsedepartementet legger med dette fram forslag til endringer i:

- lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
- lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (samordningsloven)
- lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtloven)

Forslagene gjelder visse mindre, materielle endringer samt lovtekniske justeringer med sikte på klargjøring. De går i hovedsak ut på forenklinger og presiseringer i regelverket, og er uten særlige økonomiske konsekvenser.

Forslagene i *Del I* gjelder materielle endringer:

- *Beregning av sykepenger til personer med gradert uførepensjon*: Endringen innebærer at den som mottar gradert uførepensjon og som blir sykmeldt skal ha inntektsgrunnlaget fastsatt etter bestemmelsene som gjelder for vedkommende yrkeskategori (arbeidstaker/selvstendig næringsdrivende) (punkt 2)
- *Utvidet stønadstid med sykepenger for delvis yrkesaktive med delpensjon fra AFP-ordning*: Endringen innebærer at delvis yrkesaktive personer som har tatt ut delpensjon fra en ordning med avtalefestet pensjon (AFP), skal ha rett til samme antall sykepengedager som yrkesaktive ellers (punkt 3)
- *Forenklet beregning av alderspensjon fra folketrygden til personer mellom 67 og 70 år*: Beregning av alderspensjon før pensjonisten har fylt 70 år forenkles ved at det benyttes et beregnet poengtall for det året han eller hun fylte 66 år (punkt 4)
- *Gebyr ved manglende melding til arbeidstakerregistret*: Det foreslås etablert hjemmel for å ilegge gebyr når melding til arbeidstakerregistret ikke blir gitt innen fristen, slik at trygdekontoret må purre (punkt 5)
- *Fullmakt for Rikstrygdeverket til å delegere myndighet til å begjære påtale etter folketrygdloven § 25-12*: Hensikten er at fylkestrygdekontorene skal kunne gis slik myndighet i saker om tilbakekreving av trygdeytelser. Dermed sikres en raskere avgjørelse av påtalespørsmålet i disse sakene. Det samme gjelder i forbindelse med tilbakekreving av feil utbetalt barnetrygd og kontantstøtte (punkt 6)
- *Generell lovhjemmel for forsøk*: Forslaget innebærer at folketrygden får en generell hjemmel i folketrygdloven for å drive forsøk. (punkt 7)

Forslagene i *Del II* gjelder lovtekniske justeringer og klargjøring av praksis:

- *Trygdetid og poengår ved beregning av etterlattepensjon*: Formålet er å presisere at trygdetiden for etterlatte skal fastsettes på nytt dersom avdøde var uførepensjonist og hadde fått sin trygdetid redusert etter reglene for personer med lengre utenlandsopphold. Tilsvarende skal tilleggspensjon i et slikt tilfelle kunne oppjusteres (punkt 8)
- *Dekning av reiseutgifter ved bruk av dyrere transportmiddel ved reise til nødvendig undersøkelse eller behandling*: Formålet er å lovfeste gjeldende praksis med dekning av utgifter til dyrere transport når det ikke går rutegående transport på strekningen (punkt 9)
- *Sykepenger fra arbeidsgiver*: Presisering i folketrygdloven at legeerklæring skal leveres innen 14 dager regnet fra det tidspunkt arbeidsgiveren kan

- kreve legeerklæring (punkt 10)
- *Læremidler til funksjonshemmede elever/lærlinger*: Presisering i folketrygdloven at det ikke ytes stønad til læremidler til funksjonshemmede elever/lærlinger (punkt 11)
- *Rehabiliteringspenger og attføringspenger blir likestilt med arbeidsinntekt*: Justeringer i folketrygdloven som følge av at attføringspenger og rehabiliteringspenger skal likestilles med arbeidsinntekt ved avkorting av overgangsstonad til enslige forsørgere og etterlatteytelser (punkt 12)
- *Henvisningsfeil i folketrygdloven*: Justering i folketrygdloven som følge av henvisningsfeil (punkt 13)

Forslagene i *III* gjelder endringer i de administrative bestemmelser for samordning av pensjons- og trygdeytelser:

- *Revisjon av regelverket for meldesystem, refusjon med videre ved samordningspliktige ytelser*: Forslagene innebærer lovteknisk forenkling og presisering av regler om opplysningsplikt, meldeplikt/meldesystem og refusjonsoppgjør. Videre er det en revisjon og forbedring av regelverket for tilbakekreving ved feilutbetalinger. (punkt 14)

Del I Materielle endringer

2 Beregning av sykepenger til medlem med gradert uførepensjon - folketrygdloven § 8-50 andre ledd

2.1 Innledning

Departementet foreslår at den som mottar gradert uførepensjon og som blir sykmeldt i forhold til sin delvise yrkesaktivitet skal ha inntektsgrunnlaget fastsatt etter bestemmelsene som gjelder for vedkommende yrkeskategori (arbeidstaker/selvstendig næringsdrivende).

2.2 Gjeldende rett

En person som har fått innvilget gradert uførepensjon eller foreløpig uførestønad på grunnlag av delvis tap av inntektsevne, har rett til både uførepensjon og sykepenger fra trygden ved sykefravær fra del-stillingen utover arbeidsgiverperioden. De samme bestemmelser gjelder også for personer som har rett til sykepenger uten å være omfattet av bestemmelsene om arbeidsgiverperiode. Sykepengegrunnlaget fastsettes etter bestemmelsene for selvstendig næringsdrivende, se nærmere folketrygdloven § 8-50. Dette innebærer at sykepengegrunnlaget i utgangspunktet skal svare til den pensjonsgivende årsinntekten som beregnes på grunnlag av gjennomsnittet av de pensjonspoengtallene som er fastsatt de tre siste årene.

2.3 Departementets vurdering og forslag

Någjeldende regler ble innført i forbindelse med sykepengereformen i 1978 og var begrunnet i at uførepensjonister ofte ville ha varierende arbeidsevne og derfor svingende arbeidsinntekter.

Det har vist seg at personer som dette berører opplever det som unaturlig og til tider urimelig at den som mottar gradert uførepensjon, og som blir sykmeldt i forhold til sin delvise yrkesaktivitet, skal ha inntektsgrunnlaget fastsatt etter bestemmelsene som gjelder for selvstendig næringsdrivende, selv om vedkommende faktisk er arbeidstaker i et fast arbeidsforhold.

Departementet foreslår at inntektsgrunnlaget i disse tilfellene skal følge de vanlige bestemmelsene slik at fastsettelsen av inntektsgrunnlaget følger bestemmelsene for vedkommende yrkeskategori. Inntektsgrunnlaget for arbeidstakere vil da gjenspeile hva de faktisk har i inntekt på sykmeldingstidspunktet. Som for arbeidstakere for øvrig med vesentlig avvik (25 prosent) mellom den aktuelle inntekten og den gjennomsnittlige pensjonsgivende inntekt i de siste tre årene, kan likevel den gjennomsnittlige pensjonsgivende inntekt bli lagt til grunn.

Endringen vil ha liten betydning i forhold til sykepengenes størrelse. Bare i noen tilfeller vil det kunne bli noe forskjell i utbetalingen i forhold til gjeldende bestemmelser.

Forslaget er først og fremst begrunnet i forenklingshensyn idet det vil bli vesentlig enklere å informere om bestemmelsene når sykepenges til arbeidstaker beregnes med utgangspunkt i hva vedkommende faktisk tjener.

Det vises til lovforslag, folketrygdloven § 8-50 andre ledd.

2.4 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår at endringen trer i kraft 1. juli 2000. Endringen vil ikke få økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning.

3 Utvidet stønadstid med sykepenger for delvis yrkesaktive med delpensjon fra AFP-ordning - folketrygdloven § 8-52

Departementet foreslår at personer som har tatt ut delpensjon fra en ordning med avtalefestet pensjon (AFP) og fortsatt delvis er yrkesaktiv, skal ha rett til samme antall sykepengedager som yrkesaktive ellers. Disse pensjonistene får da rett til sykepenger i opptil ett år på grunnlag av inntekten i deltidsarbeidet. I dag har pensjonister med gradert AFP rett til sykepenger i 90 dager, slik som pensjonister med gradert alderspensjon fra folketrygden.

Ved innføringen av avtalefestet pensjon (AFP) fra 1989, ble pensjonsalderen satt til 66 år og til 65 år fra 1990, se Ot. prp. nr. 15 for 1988-89. Videre ble det bestemt at pensjonen skulle avkortes mot arbeidsinntekt/pensjonsgivende inntekt etter de samme regler som gjelder for folketrygdens alderspensjon. På samme måte som for personer som har kombinert arbeidsinntekt med alderspensjon fra folketrygden, ble også retten til sykepenger begrenset til 90 dager. Ved lengre sykeperiode enn dette, ble det ansett hensiktsmessig at vedkommende tok ut full pensjon.

I privat sektor hadde partene opprinnelig satt som vilkår for avtalefestet pensjon, at vedkommende sluttet i sin stilling helt. Det har derfor ikke vært særlig vanlig å kombinere pensjon og arbeidsinntekt. I forbindelse med inntektsoppgjøret våren 1997, ble pensjonsalderen redusert til 62 år. Samtidig ble det avtalt følgende:

«Bedrifter kan med arbeidstakere i full stilling inngå skriftlig avtale om delpensjon slik at arbeidstakeren kan trappe ned sin yrkesaktivitet med en eller to hele arbeidsdager, dvs. 20% eller 40 % reduksjon i forhold til full stilling.»

Den avtalte delpensjonsordningen forutsatte nye avkortingsregler mot arbeidsinntekt, i det avkortingsreglene for alderspensjon kunne gi utilsiktede vridningseffekter, og det ble derfor varslet nye regler, se Ot.prp. nr. 79 for 1996-97.

Nye avkortingsregler ble vedtatt ved lov 22. desember 1999 nr. 107 som trer ikraft 1. august 2000, se Ot. prp. nr. 60 for 1998-99. De nye reglene innebærer at pensjonen skal reduseres med samme prosent som arbeidsinntekten utgjør av tidligere inntekt (prorata-prinsipp). Det vil si at dersom arbeidsinntekten reduseres med 20 prosent, skal pensjonen utgjøre 20 prosent av full pensjon.

Etter folketrygdloven § 8-51 ytes det ikke sykepenger til et medlem som mottar hel alderspensjon. Til et medlem som mottar gradert alderspensjon, ytes det sykepenger i opptil 90 dager. Etter folketrygdloven § 8-52 gjelder bestemmelsene i § 8-51 tilsvarende for medlemmer som mottar avtalefestet pensjon (AFP).

Med den nye delpensjonsordningen og en pensjonsalder på 62 år, antas det at flere personer kommer til å kombinere arbeid og delpensjon over *flere år*. I større utstrekning enn for alderspensjonister, må man regne med at tid-

ligpensjonister vil gjenoppta arbeidet også etter lengre sykdomsperioder. Det synes lite hensiktsmessig at man etter 90 sykepengedager må ta ut hel pensjon, for så igjen å gå tilbake på delpensjon/gradert pensjon når arbeidet gjenopptas.

På denne bakgrunn foreslår departementet at delvis yrkesaktive med delpensjon i AFP, skal ha rett til sykepenger etter de vanlige bestemmelser i folketrygdloven kapittel 8.

Forslaget innebærer blant annet at vedkommende minst må ha et inntektsgrunnlag for sykepenger på 50 prosent av folketrygdens grunnbeløp, det vil si minst kroner 23 475 per januar 2000, se § 8-3 andre ledd. Vedkommende vil da kunne være sykmeldt i opptil ett år med sykepenger og delpensjon, se § 8-12. Sykepenger vil erstatte inntekten fra deltidsarbeidet, og medføre tilsvarende avkorting av pensjon som arbeidsinntekt, se lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott § 2 første ledd bokstav d.

For den som har tatt ut *hel avtalefestet pensjon*, foreslås ingen endring, det vil si at vedkommende *ikke* har rett til sykepenger, slik pensjonister med full alderspensjon eller uførepensjon fra folketrygden heller ikke har.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 8-52.

Departementet foreslår at lovendringen trer i kraft 1. august 2000, samtidig med de nye avkortingsreglene for delpensjon. Endringen gis virkning for arbeidsuførhet som oppstår etter 31. juli 2000.

Endringen vil gi merutgifter for folketrygden på 1,5 til 3 millioner kroner per år ved full virkning. Siden utvidelsen av stønadstiden begrenses til nye sykepengetilfeller, blir det ikke særlige merutgifter i år 2000. På den andre siden kan lovendringen innebære noe mindre utgifter for de enkelte AFP-ordningene. Det blir en viss administrativ avlastning ved at man unngår overganger til og fra full pensjon og delpensjon.

4 Forenklet beregning av alderspensjon fra folketrygden mellom 67 og 70 år - folketrygdloven 19-6

Departementet foreslår at beregningen av alderspensjon før pensjonisten har fylt 70 år forenkles ved at det kan benyttes et beregnet poengtall for det året han eller hun fylte 66 år.

Alderspensjon fra folketrygden ytes på grunnlag av trygdetid (grunnpensjonen) og pensjonspoeng (tilleggspensjonen) som på visse vilkår kan opptjenes fram til fylte 70 år.

Før pensjonisten har fylt 70 år, ytes alderspensjonen på grunnlag av rettigheter som vedkommende har opparbeidet til og med det året han eller hun fylte 66 år, se folketrygdloven § 19-6 første ledd. Dette innebærer at når det innvilges alderspensjon fra fylte 67 år, fastsettes grunnpensjonen på grunnlag av trygdetid og tilleggspensjonen på grunnlag av pensjonspoeng som er opptjent til og med det året pensjonisten fylte 66 år. Det samme gjelder når pensjonen ytes fra et senere tidspunkt, men før fylte 70 år. Rettigheter som er opparbeidet etter det året pensjonisten fylte 66 år, regnes først med ved beregning av pensjonen fra fylte 70 år.

Pensjonspoeng (poengtall) opptjenes som hovedregel gjennom pensjonsgivende inntekt som overstiger folketrygdens grunnbeløp, se folketrygdloven § 3-13. Det er ligningsmyndighetene som fastsetter pensjonsgivende inntekt og pensjonspoeng for hvert år i forbindelse med ligningsbehandlingen.

De fleste som får alderspensjon fra folketrygden ved fylte 67 år, har på dette tidspunkt ennå ikke fått fastsatt pensjonsgivende inntekt og poengtall for det 66. året. Sosial- og helsedepartementet har med hjemmel i folketrygdloven § 3-15 femte ledd gitt en forskrift der det blant annet framgår at det i slike tilfeller skal fastsettes et *foreløpig poengtall* for vedkommende år. Dette poengtallet legges til grunn når trygdeytelsen beregnes. Når ligningen senere er lagt fram, og pensjonsgivende inntekt og endelig poengtall er fastsatt, skal pensjonen omregnes dersom den avviker fra den foreløpige pensjonsberegningen.

Vanligvis skjer det bare mindre endringer i sluttpoengtallet og dermed i tilleggspensjonen når ligningen foreligger om høsten. Alderspensjonen blir da omregnet og eventuelt for lite utbetalt pensjon etterbetalt. I en rekke tilfeller har pensjonisten også pensjon fra en tjenstepensjonsordning i offentlig sektor som går inn under samordningsloven. Når tilleggspensjonen endres, må tjenstepensjonsordningen foreta ny beregning av samordningsfradraget med virkning tilbake fra fylte 67 år.

I NOU 1995: 29 «Samordning av pensjons- og trygdeytelser» pekte Samordningsutvalget på at det vil ha såvel informasjonsmessige som administrative fordeler om det fastsatte poengtall og antall poengår endres i minst mulig utstrekning. Samordningsutvalget foreslo at poengtallet for det 66. året settes lik det poengtallet vedkommende har fått godskrevet for det foregående kalenderåret, og at pensjonen først blir omregnet etter fylte 70 år.

Tjenestepensjonsordningene, herunder Statens Pensjonskasse og KLP Forsikring, er enige med Samordningsutvalget på dette punkt, og påpeker blant annet at en slik omlegging vil gi en administrativ forenkling. Rikstrygdeverket er også positivt innstilt til en forenkling på dette området. Rikstrygdeverket har opplyst at endringene som må foretas i trygdeetatens EDB-system er nokså kompliserte, men at de vil kunne gjennomføres i løpet av året.

Departementet er enig i at det er ønskelig å unngå stadige omregninger som fører til merarbeid, og som oftest har marginal betydning for størrelsen på pensjonen. Dersom ligningen for det 66. året ikke foreligger, kan poengtallet for dette året, som foreslått av samordningsutvalget, fastsettes lik poengtallet for det 65. året. Inntektsgrunnlaget for alderspensjon fra folketrygden som innvilges før fylte 70 år, vil da først fastsettes endelig med virkning fra fylte 70 år. En slik forenklet ordning forutsetter at det ikke skal foretas noen regulering og etterbetaling av pensjonen med tilbakevirkning.

Etter departementets syn er Samordningsutvalgets opplegg mest i samsvar med lovens system, der antall poengår svarer til antall år med pensjonspoeng.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at i tilfeller der pensjonsgivende inntekt for det året pensjonisten fyller 66 år ennå ikke er fastsatt når det innvilges alderspensjon fra folketrygden, skal poengtallet for dette året settes lik poengtallet for det året han eller hun fylte 65 år. Omregning av pensjonen etter pensjonsgivende inntekt og poengtall som fastsettes for året pensjonisten fylte 66 år foretas først etter fylte 70 år.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 19-6 første ledd.

Det foreslås at lovendringen trer i kraft 1. januar 2001.

Endringen har ikke økonomiske konsekvenser av betydning. Det vil bli merarbeid med dataprogrammering med videre i forbindelse med iverksettningen. Senere vil endringen gi en administrativ forenkling.

5 Gebyr ved manglende melding til arbeidstakerregisteret - folketrygdloven § 25-3

5.1 Innledning

Departementet foreslår etablert hjemmel for å ilegge gebyr når melding til arbeidstakerregistret først gis etter purring fra trygdekontoret, slik at meldingsfristen ikke overholdes. I tilknytning til dette foreslås at bestemmelsen i loven om tvangsmulkt suppleres ved at hovedvilkårene med videre for tvangsmulkt tas inn i loven.

5.2 Bakgrunn. Gjeldende rett.

Ordnningen med *særskilte registre av arbeidsgivere og arbeidstakere* ble innført fra 1. juli 1978 samtidig med den nye sykepengeordningen. Det ble pekt på at registrene ville gi grunnlag for en tilfredsstillende sysselsettingsstatistikk og dessuten bli til nytte for trygdeetaten, skatteetaten, arbeidsmarkedsetaten, sosialkontorene og bidragsfogdene. Bestemmelsene om arbeidsgiver- og arbeidstakerregistrene finnes nå i folketrygdloven § 25-1.

Etter reglene skal arbeidsgivere sende melding til arbeidstakerregisteret om inntak og opphør av arbeidsforhold innen fredag i uken etter. Plikten gjelder bare dersom arbeidsforholdet skal vare i minst sju dager og vil innebære gjennomsnittlig minst fire timers arbeid per uke. Meldingene skal sendes til trygdekontoret. I tillegg til den løpende ajourføringen gjennom innregistrering av mottatte meldinger, har det siden 1980 vært foretatt en årlig kontroll av opplysningene i AA-registeret (årskontrollen). Arbeidsgiveren får tilsendt utskrift av registeret, som skal kontrolleres og returneres til trygdekontoret innen en fastsatt frist.

Arbeidsgivere som ikke overholder meldeplikten eller gir respons på årskontrollen kan etter folketrygdloven § 25-3 med forskrifter ilegges en tvangsmulkt, som nå utgjør tre promille av folketrygdens grunnbeløp per ukedag for hver melding som uteblir. Prosedyren for å ilegge tvangsmulkt er som følger:

- Trygdekontoret oppdager at arbeidsgiveren ikke har overholdt meldeplikten. På hvilket tidspunkt dette skjer, vil i hovedsak være tilfeldig. Manglende melding kan for eksempel bli avdekket fordi vedkommende arbeidstaker krever sykepenge fra trygden.
- Når trygdekontoret er blitt kjent med at meldeplikten ikke er overholdt, får arbeidsgiver en ny frist til å sende melding og opplyses om at tvangsmulkt vil bli ilagt fra fristens utløp til forholdet er rettet. Når det konstateres at heller ikke denne fristen overholdes, blir tvangsmulkt ilagt.

Hensikten med tvangsmulkten er å sikre at meldeplikten overholdes. Tvangsmulkten har imidlertid vist seg som et utilstrekkelig virkemiddel for å sikre at meldinger gis som forutsatt. Kvaliteten særlig på arbeidstakerdelen av AA-registeret har vist seg å bli dårligere enn det som var forutsatt og som brukerne har behov for. Spesielt for skatteetaten og Statistisk sentralbyrå innebæ-

rer datakvaliteten i registeret et problem. Sviktende kvalitet innebærer i denne forbindelse at registeret ikke er ajour.

Riksrevisjonen har tatt opp spørsmålet, og har påpekt at manglene ved registeret betyr at en del av skatteetatens kontrollrutiner vedrørende beregningsoppgaver og årsoppgaver ikke lar seg gjennomføre, jf. Dokument 3:2 (1996-97) «Riksrevisjonens antegnelse vedrørende skatte- og avgiftsforvaltningen». Merknadene er desisert «Til observasjon», se Innst. S. nr. 86 (1996-97).

5.3 Høring av forslag til gebyrordning

Som et ledd i arbeidet med forbedring av datakvaliteten i AA-registeret, har departementet hatt på høring et forslag om innføring av en gebyrordning ved manglende meldinger til registeret. Dagens ordning med tvangsmulkt oppleves som utilstrekkelig, idet en arbeidsgiver kan unnlate å sende meldinger inntil forholdet oppdages av trygdeetaten. Tvangsmulkt vil først påløpe etter at arbeidsgiver da er gitt en ny frist til å sende melding. Det innledningsvis bruddet på meldeplikten vil ikke ha noen konsekvenser for arbeidsgiver. For datakvaliteten i AA-registeret er det imidlertid avgjørende at den opprinnelige meldingsfristen overholdes.

For å gi arbeidsgiver et insitament til å overholde meldingsplikten og -fristen, foreslo departementet derfor at det skulle kunne ilegges et gebyr. Grunnlaget for gebyret skulle være selve den manglende overholdelse av meldeplikten, likevel slik at gebyr ikke skulle ilegges dersom arbeidsgiver på eget initiativ sendte melding (selv om meldingen skulle komme for sent i forhold til fristen). Gebyr skulle dermed kunne ilegges bare dersom trygdeetaten må purre for å få meldingen. Gebyret etter forslaget vil kunne brukes i kombinasjon med tvangsmulkt:

- Gebyr ilegges når trygdeetaten oppdager at meldeplikten ikke er overholdt. Meldinga om ilagt gebyr gis samtidig med at det purres på meldingen.
- I samme melding gis en ny frist for å gi melding, og opplyses om at tvangsmulkt vil påløpe dersom arbeidsgiveren ikke sender melding innen den nye fristen.

Forslaget om gebyrordning ble sendt på høring sammen med et forslag til en hovedsakelig teknisk revisjon av forskriften om AA-registeret.

De fleste av høringsinstansene hadde ikke merknader til forslaget. *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* uttaler imidlertid:

«HSH er av den oppfatning at dagens sanksjonsbestemmelser med hjemmel til å ilegge tvangsmulkt ved brudd på meldeplikten, er tilstrekkelig virkemiddel.

Dersom det blir innført en gebyrordning, må etter HSHs vurdering adgangen til å ilegge gebyr først inntre dersom arbeidsgiver ikke svarer innen en nærmere fastsatt frist etter å ha mottatt en purring fra trygdekontoret, dvs at vilkårene for gebyr ikke er oppfylt når purring gis, slik departementet har foreslått, men først når fristen i purringen er oversittet.

Det må i denne sammenheng legges vekt på at brudd på meldeplikten ofte ikke skyldes noen uvilje eller mangelfulle rutiner hos arbeidsgiver. I mange små handels- og servicebedrifter er det kun en person som forestår kontorarbeidet, og ved kortere sykefravær eller

ferieavvikling vil bedriftene normalt ikke ha noen erstatter som kan overta. Med de korte frister forskriften opererer med, jfr. for eksempel § 4. 3 ledd, vil bedriftene meget lett kunne overskride disse.»

Videre har *Norges Rederiforbund* følgende kommentarer:

«Som foran nevnt, har våre medlemmer rederier i utenriksfart og offshore, samt bedrifter i offshore entreprenørvirksomhet, ansatte som sogner til det Maritime A/A-register. Våre medlemmer, som til dels har svært mange ansatte, har hatt sterke innvendinger til krav om å kontrollere årslistene fra Maritimt A/A-register for ansatte som bare registreres av statistiske grunner. Dette er uhyre arbeidskrevende og medfører betydelige ekstrautgifter til overtidsbetaling m.v. for rederienes/bedriftenes personal- og regnskapsmedarbeidere. Inntil den nye ordningen med automatisk sletting fra registeret av disse ansatte er iverksatt, er vi uenige i Departementets forslag om gebyr og tvangsmulkt. Etter vår oppfatning vil denne nye ordningen medføre at det ikke lenger er nødvendig med årskontroll av disse ansatte. Prosedyrer for årskontroll for de resterende ansatte bør utarbeides i samråd med næringen.»

Høringsuttalelsene i kopi vedlegges proposisjonen.

5.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet er fortsatt av den oppfatning at en gebyrordning som beskrevet i punkt 5.3. vil kunne bidra til at meldinger i større utstrekning gis rettidig. Dersom en slik ordning skal fungere etter hensikten, må det imidlertid være selve den manglende overholdelse av meldeplikten som skal føre til illeggelse av gebyr. Forslaget fra *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* om gebyr først etter purring, ville innebære at gebyret får om lag samme virkeområde som den allerede etablerte ordningen med tvangsmulkt. Departementet finner derfor ikke grunn til å gå nærmere inn på et slikt gebyr.

Departementet er imidlertid enig med *HSH* at det vil forekomme situasjoner der en arbeidsgiver vil kunne ha problemer med å gi melding i rett tid, og at dette særlig vil gjelde arbeidsgivere med få ansatte. På den annen side gjelder ønsket om tilfredsstillende kvalitet også i forhold til små bedrifter, selv om sviktende meldinger fra større bedrifter selvsagt vil være et større problem. Det må videre tas i betraktning at arbeidsgiver etter den foreslåtte ordningen regelmessig vil ha to-tre uker eller mer på seg til å gi melding på en slik måte at gebyr unngås. Som nevnt skal gebyr ikke ilegges selv om meldingen kommer for sent, dersom den gis uten purring fra trygdekontoret. Hvorvidt og på hvilket tidspunkt manglende melding oppdages av trygdekontoret, vil i praksis være tilfeldig. En av de situasjoner som fører til at trygdekontoret oppdager at melding mangler, vil være at arbeidsgiver fremmer krav om refusjon av sykepenges forskottet til vedkommende arbeidstaker. Arbeidsgivere vil derfor i det enkelte tilfelle kunne ha lang tid på seg til å gi melding for å unngå gebyr.

Gebyrets størrelse bør også vektlegges ved vurderingen. Det er lagt til grunn at gebyret bør settes til et halvt rettsgebyr per manglende melding, det vil si for tiden kroner 300. Små arbeidsgivere vil forutsetningsvis ha få meldin-

ger per år, slik at eventuelle gebyrer vil utgjøre en moderat belastning for bedriftens budsjett.

På denne bakgrunn ser departementet ikke tilstrekkelig grunn til å treffe spesielle tiltak av hensyn til små arbeidsgivere. Dersom det unntaksvis skulle oppstå en slik situasjon for arbeidsgiver at melding bare med de aller største vanskeligheter kan gis, antar departementet at dette enklest kan imøtekommes med en ordning med ettergivelse av gebyret. Ved en søknad om ettergivelse bør arbeidsgiveren dokumentere at de helt spesielle omstendighetene har foreligger for hele perioden fra melding tidligst kunne ha vært gitt og fram til det sendes purring fra trygdekontoret. Større bedrifter bør kunne innrette seg på slike forbigående problemer som kan hindre at melding sendes, og det antas ikke grunnlag for en ettergivelsesordning her.

Merknaden fra *Norges Rederiforbund* knytter seg helt til hvordan det skal forholdes med arbeidstakere med tidsbestemte arbeidsforhold. Man mener at trygdekontoret bør slette slike arbeidsforhold av eget initiativ når arbeidsforholdet er utløpt ifølge meldingen fra arbeidsgiver. Det bør ikke være aktuelt med gebyr verken for manglende melding om opphør av det enkelte tidsbestemte arbeidsforhold eller i forbindelse med årskontrollen. Dersom dette ikke kan løses, mener Norges Rederiforbund at det ikke bør gjennomføres en gebyrordning.

Departementet har drøftet spørsmålet med *Rikstrygdeverket*, som er enig i Rederiforbundets innvending på dette punktet. Den framtidige løsningen vil dermed bli at tidsbestemte arbeidsforhold slettes automatisk ved arbeidsforholdets opphør i henhold til kontrakten. Trygdekontoret får melding om tidsbegrensningen og vil kunne foreta slik sletting. Hjemmel for slik automatisk sletting vil bli tatt inn i den nye forskriften om AA-registeret, som er under arbeid i departementet. Den nærmere gjennomføringen av dette vil bli drøftet i en arbeidsgruppe med representanter for sjøfartens arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner og Rikstrygdeverket. Arbeidsgruppa skal drøfte dette og andre spørsmål i tilknytning til AA-registerets utforming i sjøfartsforhold. Rederiforbundets merknad til spørsmålet om en gebyrordning kan dermed anses bortfalt.

Sosial- og helsedepartementet foreslår etter dette at det etableres hjemmel i folketrygdloven § 25-3 for å ilegge gebyr når meldinger til AA-registeret kommer for sent. Gebyr skal imidlertid bare ilegges dersom trygdekontoret må purre for å få melding, det vil si ikke i tilfelle der arbeidsgiver av eget initiativ sender melding, selv om den kommer etter fristen. Gebyret foreslås satt til et halvt rettsgebyr (per i dag kroner 300) per forsinket melding som det må pures på.

Reglene om tvangsmulkt finnes i dag i stor utstrekning i forskrifter fastsatt 15. april 1997 med hjemmel i loven § 25-3 andre ledd. Dette gjelder også vilkårene for tvangsmulkten og mulktens størrelse. Departementet finner det hensiktsmessig i forbindelse med innføringen av gebyr å ta inn hovedreglene om tvangsmulkt i loven. Dette medfører en betydelig omforming og supplering av teksten i § 25-3. Dette omtales nærmere i merknadene til paragrafen.

Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg etter direkte bestemmelse i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav d. Det samme bør gjelde for gebyr etter de nye reglene. Bestemmelse om dette må tas inn i folketrygdloven, idet

tvangsfullbyrdslovens regler om tvangsgrunnlag ikke omfatter gebyrer. Det foreslås videre etablert hjemmel for at ilagt gebyr eller tvangsmulkt skal kunne motregnes i arbeidsgivers eventuelle krav på refusjon av forskotterte sykepenges med videre etter folketrygdloven § 22-3. En slik enkel innfordringsmåte vil kunne styrke insitamentet for arbeidsgiver til å gi meldinger innen fristen, og således bidra til å heve kvaliteten i AA-registeret.

Selv om lovteksten på dette området vil bli mer utførlig etter de endringer som er omtalt, vil det fortsatt være behov for detaljregulering i forskrifter. Dagens hjemmel for å gi forskrifter foreslås derfor videreført. Det foreslås at departementet i den forbindelse skal kunne gi regler om forholdet mellom gebyr og tvangsmulkt. Gebyr og tvangsmulkt vil kunne brukes i samme tilfelle, men ikke av samme årsak. Gebyr vil kunne ilegges utelukkende med grunnlag i at melding først mottas etter purring, mens tvangsmulkten vil løpe først etter at det er purret, fastsatt en ny frist for å gi melding og fristen ikke overholdes. Gebyr vil bli ilagt for den manglende overholdelse av meldeplikten i perioden fram til trygdekontoret oppdager forholdet og purrer, mens tvangsmulkt vil være det relevante reaksjonsmiddel for å framtvinge melding etter at forholdet er oppdaget av trygdekontoret.

Arbeidsgivers tilbakemelding på årskontrollen, jf punkt 5.2, må bli å betrakte som *en* melding både i relasjon til tvangsmulkt og gebyr. Årskontrollen kan imidlertid avdekke en rekke tilfeller der det tidligere ikke er gitt melding, slik at det ut fra forholdets karakter kan være nærliggende å legge høyere gebyr eller tvangsmulkt. *Det foreslås derfor at departementet gis hjemmel for å gi regler om bruken av gebyr og tvangsmulkt i forbindelse med årskontrollen, med sikte på eventuelt å fastsette høyere gebyr eller tvangsmulkt i slike tilfeller.*

Forskriftshjemmelen foreslås videre å omfatte regler om ettergivelse av gebyr eller tvangsmulkt.

Det vises ellers til lovforslaget, folketrygdloven § 25-3.

5.5 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår at endringen trer i kraft 1. juli 2000 og gis virkning for meldepliktige arbeidsforhold som tar til eller opphører tidligst nevnte dato. Innføringen av gebyr antas i noen grad å føre til merinntekter for folketrygden. Endringen antas ikke å ha nevneverdige økonomiske konsekvenser.

6 Fullmakt for Rikstrygdeverket til å delegere myndighet til å begjære påtale på statens vegne - folketrygdloven § 25-12 og kontantstøtteleven § 23

Departementet foreslår at Rikstrygdeverket gis fullmakt til å delegere sin myndighet til å begjære påtale ved brudd på straffebestemmelsene i folketrygdloven § 25-12 og kontantstøtteleven § 23. Hensikten er at fylkestrygdekontorene skal kunne gis slik myndighet i saker om tilbakekreving av trygdeytelser. Derved sikres en raske avgjørelse av påtalespørsmålet i disse sakene. Det samme gjelder i forbindelse med tilbakekreving av feil utbetalt barnetrygd og kontantstøtte.

Folketrygdloven §§ 22-15 og 22-16 har bestemmelser om tilbakekreving etter feilaktig utbetalte trygdeytelser. Trygdekontoret er delegert vedtaksmyndighet i saker om feilutbetaling, med fylkestrygdekontoret som klageinstans.

I mange saker der medlemmets handling eller unnlatelse av å handle har vært årsak til feilutbetalingen og der vilkårene for tilbakekreving er oppfylt, vil forholdet også kunne rammes av straffebestemmelser. Spørsmålet om anmeldelse til påtalemyndigheten vurderes av Rikstrygdeverket. Når det gjelder straffebud i forbindelse med feilutbetalingssaker, er det særlig følgende lovbestemmelser som er aktuelle:

- folketrygdloven § 25-12 om straff for å gi uriktige opplysninger og for ikke å gi nødvendige opplysninger (tidligere § 18-6)
- straffeloven § 166 (falsk forklaring), straffeloven § 182 (dokumentfalsk) og bedrageribestemmelsene (straffeloven §§ 270, 271 og 271a)

Som regel skjer anmeldelse med grunnlag i straffelovens bedrageribestemmelser og overtredelse av folketrygdloven § 25-12 tas med som et subsidiært grunnlag.

Ved Sosial- og helsedepartementets delegasjonsvedtak av 16. februar 1998 i medhold av straffeloven § 79 fjerde ledd, ble retten til å begjære påtale på statens vegne tillagt Rikstrygdeverket for så vidt gjelder verdier eller interesser som trygdeetaten forvalter eller fører tilsyn med. Dette gjelder adgangen til å begjære påtale av brudd på straffelovens bestemmelser. Fylkestrygdekontorene, hjelpemiddelsentralene, trygdekontorene og Trygdeetatens innkrevningssentral i Sør-Varanger (innkrevningssentralen) ble gitt en begrenset fullmakt til å begjære påtale (ved innbrudd, tyveri eller skadeverk som rammer lokalene eller gjenstander som befinner seg i dem, og når funksjonærene i sitt arbeid blir utsatt for trusler eller forulempes på annen måte).

I folketrygdloven § 25-12 siste ledd er det eksplisitt bestemt at retten til å begjære påtale ved brudd på bestemmelsen tilligger Rikstrygdeverket. Rikstrygdeverket kan ikke selv delegere denne myndigheten til et annet organ. Ut fra juridisk teori må det antas at heller ikke departementet kan beslutte slik myndighetsoverføring.

Spørsmålet om påtale oppstår også ved behandling av feilutbetalingssaker etter kontantstøtteordningen og barnetrygden, som sorterer under Barne- og familiedepartementet. Kontantstøtteleven § 11 gir regler om tilbakekreving

etter feilaktig utbetalt kontantstøtte. Lovens § 23 omhandler straff for å gi uriktige opplysninger og for ikke å gi nødvendige opplysninger og er tilnærmet lik folketrygdloven § 25-12. Påtaleretten tilligger også her Rikstrygdeverket. Barnetrygdloven § 14 siste ledd og § 22 gir henholdsvis folketrygdlovens § 22-15 om tilbakekreving etter feilutbetaling og § 25-12 om straff for å gi uriktige opplysninger med videre tilsvarende anvendelse.

Rikstrygdeverket har i brev til departementet av 26. november 1999 ytret ønske om at fylkestrygdekontorene gis fullmakt til å begjære påtale i forbindelse med feilutbetalingssaker, og uttaler i den forbindelse:

«Etter en omfattende gjennomgang av Rikstrygdeverkets organisasjonsstruktur i OU-RTV prosjektet er det konkludert med at det vil være ønskelig med en adgang til å gi fullmakt til å inngi anmeldelse, samt delegere kompetansen til å begjære påtale til fylkestrygdekontorene og Folketrygdkontoret for utenlandssaker (FFU). Et slikt tiltak antas å møte prosjektets mål om en naturlig og rasjonell oppgaveplassering.

Arbeidet med straffesaker gjelder i hovedsak anmeldelse av trygdemottakere og behandlere. Rikstrygdeverket behandlet 127 straffesaker mot trygdemottakere i 1998. I de fleste tilfellene dreier det seg om bedrageri, men også underslag, dokumentfalsk og falsk forklaring forekommer. Arbeidet består av å vurdere om forholdet skal anmeldes, eventuelt utferdige advarsler, vurdere henleggelsesvedtak, annen kontakt med påtalemyndighet og distribusjon av dommer.

Straffesakene er en del av feilutbetalingsområdet. Arbeidet med straffesakene er derfor en videreføring av feilutbetalingssakene. En naturlig konsekvens av at fylkestrygdekontorene og FFU er tillagt fullt fagansvar er at de også får fullmakt til å anmelde lovovertrедelser som har resultert i feilutbetalinger. En slik ordning vil styrke fylkestrygdekontorenes og FFUs kompetanse og tydeliggjøre oppfølgingsansvaret for feilutbetalingsområdet. Ved at samme nivå behandler både feilutbetalingssaken og de strafferettslige følger vil saksbehandlingstiden reduseres.

Dagens ordning medfører for lang saksbehandlingstid fra forholdet blir oppdaget til det blir anmeldt. Dette medfører bevisproblemer, henleggelses og mildere reaksjoner. En uoffisiell beregning basert på 18 anmeldelser i tidsrommet 01.11.1998 til 31.01.1999 viser at det gjennomsnittlig går 8 måneder fra forholdet oppdages på trygdekontoret og til det oversendes Rikstrygdeverket for vurdering. Med utgangspunkt i 6 måneders saksbehandlingstid i Rikstrygdeverket vil det si at det går ca. 14 måneder fra forholdet blir oppdaget til det blir anmeldt. I de saker hvor det i tillegg går lang tid fra det straffbare forholdet blir begått til det oppdages vil ulempene forsterkes ytterligere.

Fordelene ved delegering av ansvaret for straffesakene til fylket og FFU vil for uten kortere saksbehandlingstid være frigjort arbeidskapasitet i Rikstrygdeverket som skal brukes til å kvalitetssikre ytre etats arbeid med straffesakene.»

Sosial- og helsedepartementet tar på denne bakgrunn sikte på å utvide delegasjonsvedtaket av 16. februar 1998 slik at Rikstrygdeverket gis fullmakt til å delegere sin myndighet til å inngi påtalebegjæring ved brudd på straffeloven til fylkestrygdekontorene og Folketrygdkontoret for utenlandssaker for så vidt gjelder verdier eller interesser som trygdeetaten forvalter eller fører tilsyn med.

Som nevnt vil det i forbindelse med feilutbetalingssaker som regel inngis politianmeldelse med grunnlag i straffelovens bedrageribestemmelser og overtredelse av folketrygdloven § 25-12 tas med som subsidært grunnlag. For at ansvaret for straffesakene i sin helhet skal kunne overføres til fylkestrygdekontorene og FFU, må Rikstrygdeverket gis adgang til å kunne delegere retten til å kreve påtale ved brudd på straffebestemmelsene i folketrygdloven. *På denne bakgrunn foreslår Sosial- og helsedepartementet en tilføyelse om dette i folketrygdloven § 25-12 tredje ledd. I samråd med Barne- og familiedepartementet foreslås at kontantstøtteleven § 23 tredje ledd suppleres tilsvarende.* Det vises til lovforslaget.

Endringene foreslås å tre i kraft straks. Endringene vil ikke ha økonomiske konsekvenser. En delegering av ansvaret for straffesakene til fylket og FFU vil for uten kortere saksbehandlingstid, frigjøre arbeidskapasitet i Rikstrygdeverket som skal brukes til å kvalitetssikre ytre etats arbeid med straffesakene.

7 Innføring av generell forsøkshjemmel i folketrygdloven - folketrygdloven § 25-13

7.1 Innledning

Etter folketrygdloven § 25-13 kan departementet samtykke i at det gjøres avvik fra loven i forbindelse med visse typer forsøksvirksomhet. Det er lite hensiktsmessig å måtte endre loven hver gang det oppstår behov for å gjennomføre en forsøksordning. *Departementet foreslår derfor at det tas inn en generell forsøkshjemmel i loven.*

7.2 Bakgrunn. Gjeldende rett

En bestemmelse om forsøksvirksomhet i forbindelse med oppfølging av syk-meldte ble tatt inn i den tidligere folketrygdloven § 18-14 ved lov av 21. desember 1990 nr. 80 (Ot.prp. nr.3 for 1990-91). Bestemmelsen ble videreført i den nye folketrygdloven § 25-13 som trådte ikraft 1. mai 1997 (Ot.prp. nr. 29 for 1995-96). Etter forslag i Ot.prp. nr. 8 (1996-97) ble § 25-13 fra samme tid supplert med en bestemmelse om forsøk med lavere uføregrad enn 50 prosent for uførepensjonister.

Fra 1. januar 2000 er bestemmelsen om forsøk ytterligere utvidet ved en hjemmel for forsøk med forhåndsbetaling av egenandeler for helsetjenester. Det er samtidig gitt hjemmel for forsøk med egenmeldt sykefravær og sykmelding fra annet helsepersonell, og forsøk hvor kiropraktorer og fysioterapeuter med videreutdanning i manuell terapi blant annet kan behandle pasienter uten henvisning fra lege (Ot.prp. nr.46 for 1998-99 og Ot.prp. nr. 6 for 1999-2000).

Etter bestemmelsene i § 25-13 må forsøk som iverksettes være faglig og økonomisk vel underbygd. Det er videre forutsatt at avvik fra loven ikke må medføre at enkeltpersoner får innskrenket sine rettigheter eller blir pålagt større plikter enn det som følger av loven. Det er likevel bestemt at uførepensjonister med lavere uføregrad enn 50 prosent ikke skal ha rett til å ha friinntekt, se lovens § 12-12 andre ledd.

Departementet kan gi forskrifter om forsøksvirksomhet.

7.3 Departementets vurdering og forslag

Det er i folketrygden et stort behov for å kunne se ytelser og utgifter til de enkelte stønadsordninger i sammenheng. Ved endringer i regelverket og ved innføring av nye stønadsordninger kan det videre være hensiktsmessig og nødvendig at det på forhånd gjennomføres avgrensede forsøk for å klarlegge sosiale, praktiske, administrative og økonomiske konsekvenser. Etter gjeldende lov er det som nevnt bare hjemmel for å drive forsøksvirksomhet på avgrensede områder. Dagens ordning er på denne måten lite fleksibel.

På denne bakgrunn foreslår departementet at det tas inn en generell forsøkshjemmel i loven. Det foreslås at departementet får hjemmel til å gi forskrifter om

forsøksvirksomhet. Det tas sikte på å regulere forsøksvirksomhet innen de aktuelle områder som i dag er nevnt i loven i disse forskriftene. Ved behov for forsøk på nye områder vil dette kunne skje ved forskriftsendring. De øvrige bestemmelsene som er fastsatt for forsøksvirksomheten i gjeldende lov, foreslås videreført.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 25-13.

7.4 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at endringen trer i kraft straks. Endringen vil ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

Del II Lovtekniske justeringer og klargjøring av praksis

8 Trygdetid og poengår ved beregningen av etterlattepensjon - folketrygdloven §§ 3-7 og 3-23

8.1 Innledning

Det foreslås her at bestemmelsene i folketrygdloven §§ 3-7 og 3-23 presiseres, slik at det klart går fram at trygdetiden for etterlattepensjon skal fastsettes på nytt, dersom avdøde var uførepensjonist og hadde fått sin trygdetid redusert etter reglene for personer med lengre utenlandsopphold. Dette kan eventuelt gi en lengre trygdetid enn lagt til grunn for uførepensjonen. Tilsvarende skal tilleggspensjonen i et slikt tilfelle kunne oppjusteres. Dette er i samsvar med praksis.

8.2 Bakgrunn. Gjeldende rett

Trygdetiden er bestemmende for størrelsen på pensjonistens *grunnpensjon*. Dersom trygdetiden er kortere enn 40 år, reduseres grunnpensjonen forholdsmessig. Som trygdetid regnes blant annet botid i Norge mellom fylte 16 og 67 år. Uføre får i tillegg medregnet som trygdetid tiden fra uføretidspunktet fram til pensjonsalderen, men medregningen begrenses dersom vedkommende har vært i utlandet i mer enn 1/5 av tiden etter fylte 16 år (opptjeningsperioden). Dette kan føre til en reduksjon av trygdetiden på opptil 9 år. Det vises til bestemmelsene i folketrygdloven § 3-6 tredje ledd.

Når det gjelder *tilleggspensjon* til uføre, ytes den på grunnlag av registrerte pensjonspoeng før uføretidspunktet og antatte pensjonspoeng mellom uføretidspunktet og pensjonsalderen (dersom vilkårene for å regne med slike poeng er oppfylt). Antall antatte poengår settes lik antall antatte trygdetidsår som det regnes med for beregning av grunnpensjonen (loven § 3-18 første ledd). Begrensningen i medregningen av antatt trygdetid etter loven § 3-6 tredje ledd får derfor virkning også for tilleggspensjonen.

Etter folketrygdloven § 3-7 første ledd andre punktum skal trygdetiden som er lagt til grunn for beregningen av uførepensjonen legges til grunn som trygdetid også for en eventuell etterlattepensjon når uførepensjonisten dør. Tilsvarende skal etter loven § 3-23 første ledd bokstav b tilleggspensjonen for den etterlatte fastsettes på grunnlag av den tilleggspensjon som avdøde mottok ved dødsfallet.

Dersom uførepensjonisten hadde fått sin trygdetid redusert på grunn av utenlandsopphold etter bestemmelsene i loven § 3-6 tredje ledd, har man i praksis anvendt bestemmelsene slik at trygdetiden blir fastsatt på nytt. Opptjeningsperioden blir da tiden mellom fylte 16 år og dødsfallet. Dette gir rom for et lengre utenlandsopphold før begrensningsreglene i § 3-6 tredje ledd får anvendelse, og pensjonsreduksjonen etter bestemmelsen vil kunne falle bort eller bli mindre. Denne omregningen får virkning også for tilleggspensjon, i det antall antatte framtidige poengår som skal medregnes kan bli høyere (antall antatte framtidige poengår skal som nevnt følge antall antatte framtidige trygdetidsår). Løsningen tilsvarer løsningen for uførepensjon når det fast-

settes nytt uføretidspunkt på grunn av forverring av uføregraden (loven § 3-6 femte ledd).

Rikstrygdeverket har bedt om at loven presiseres i tråd med praksis, slik at det går klart fram at trygdetid og dermed også antall poengår for tilleggspensjon skal fastsettes på nytt ved beregningen av etterlattepensjon når avdøde var uførepensjonist med trygdetid og eventuelt antall poengår fastsatt etter begrensningsregelen i folketrygdloven § 3-6 tredje ledd.

8.3 Departementets vurdering og forslag

Den løsning som er lagt til grunn i praksis avviker fra den løsning som loven gir anvisning på. Lovens ordlyd tilsier at etterlattepensjon beregnes ved en ren overføring av den trygdetid og tilleggspensjon som en uførepensjonist oppebar ved dødsfallet. Ordlyden tar imidlertid klart nok sikte på det altoverveiende antall tilfelle der den avdøde uførepensjonisten hadde full trygdetid 40 år, slik at en omregning ikke vil kunne medføre noen endring. Omregning i særtilfellene når uførepensjonisten hadde redusert trygdetid og redusert tilleggspensjon som følge av bestemmelsen i folketrygdloven § 3-6 tredje ledd, har imidlertid vært praksis siden 1991, og må antas å være gjeldende rett i disse sakene. Som nevnt er omregningen også i tråd med den omregning av pensjonen som skjer når det fastsettes nytt uføretidspunkt som følge av forverring av uføregraden.

Departementet er på denne bakgrunn enig med Rikstrygdeverket i at lovbestemmelsene bør presiseres slik at de også gjenspeiler praksis for beregning av etterlattepensjon i tilfellene der uførepensjonisten ved dødsfallet hadde redusert pensjon i medhold av § 3-6 tredje ledd. *Det foreslås derfor at loven § 3-7 første ledd suppleres med direkte bestemmelse om at trygdetiden skal fastsettes på nytt dersom avdøde var uførepensjonist med pensjon fastsatt etter § 3-6 tredje ledd.* Denne omregningen vil regelmessig, men ikke alltid, føre til en høyere trygdetid. Det vil imidlertid ikke dreie seg om *store* justeringer.

Når det gjelder § 3-23 første ledd bokstav b om tilleggspensjon, finner *departementet* at det ikke bør foreskrives en like ubetinget omregning, i det dette i visse tilfelle kan føre til tilleggspensjonen reduseres. Dette vil være tilfelle der avdøde hadde gradert uførepensjon og ikke har benyttet sin gjenværende arbeidsevne fullt ut, slik at det for de enkelte år med uførepensjon er registrert et lavere poengtall enn det antatte poengtall som ble lagt til grunn ved beregningen av uførepensjonen. Det må i den forbindelse også tas i betraktning at omregning vil gi beskjedne, eventuelt ingen, endringer i det antall poengår som skal legges til grunn. *Det foreslås derfor at § 3-23 første ledd bokstav b suppleres, slik at omregning av den tilleggspensjon som avdøde oppebar skal foretas dersom dette vil være til gunst for gjenlevende. I andre tilfelle skal hovedregelen etter loven gjelde.* Det vises ellers til lovforslaget, folketrygdloven §§ 3-7 og 3-23.

8.4 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Endringene i §§ 3-7 og 3-23 foreslås å tre i kraft straks. Som nevnt er de foreslåtte endringene i samsvar med praksis siden 1991. De vil derfor ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

9 Klargjøring av reglene for dekning av reiseutgifter ved bruk av dyrere transportmiddel - folketrygdloven § 5-16 tredje ledd

Departementet foreslår at den innarbeidede praksis, med dekning av utgifter til dyrere transport når det ikke går rutegående transport, blir lovfestet.

Etter folketrygdloven § 5-16 gir trygden stønad til dekning av nødvendige reiseutgifter når et medlem må reise for å få undersøkelse eller behandling.

Stønad gis bare til dekning av reiseutgifter til det nærmeste stedet der helsetjenesten kan gis.

Etter bestemmelsens tredje ledd skal man ved beregningen av stønaden legge taksten for den billigste reisemåten med rutegående transportmiddel til grunn, med mindre medlemmets helsetilstand gjør det nødvendig å nytte et dyrere transportmiddel.

Bestemmelsen setter som vilkår for dekning av dyrere transport at medlemmets *helsetilstand* gjør det nødvendig å nytte et dyrere transportmiddel.

Folketrygdloven angir ikke hvilken dekning som kan gis hvis det ikke går rutegående transport på strekningen eller deler av strekningen.

Etter fast og langvarig praksis har folketrygden dekket utgifter til dyrere transport når det ikke går rutegående transport. Folketrygden har også dekket utgiftene til reise med dyrere transportmiddel i noen tilfeller der bruk av rimeligste rutegående transportmiddel er svært uhensiktsmessig. Dette gjelder blant annet i forbindelse med dagkirurgi. I Rikstrygdeverkets rundskriv heter det at trygdekontoret kan utstede rekvisisjon for dyrere transport hvis det ikke går rutegående transport når medlemmet må forlate hjemstedet om morgenen på operasjonsdagen. I Nord-Norge praktiseres det slik at utgifter til bruk av fly dekkes når reisetiden blir svært lang ved bruk av rimeligere rutegående transport.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 5-16 tredje ledd.

Departementet foreslår at endringen trer i kraft straks.

Endringen er en lovfesting av gjeldende praksis og vil ikke få økonomiske eller administrative konsekvenser.

10 Sykepenger fra arbeidsgiveren. Plikt til å gi melding - folketrygdloven § 8-18

10.1 Innledning

Plikten til å gi arbeidsgiver melding om sykefravær følger av folketrygdloven § 8-18 tredje ledd. Etter § 8-7 skal arbeidsuførheten dokumenteres ved legeerklæring hvis det ikke foreligger rett til å benytte egenmelding. Disse bestemmelsene regulerer ikke når legeerklæring må være levert arbeidsgiveren. *Departementet foreslår at det presiseres i loven at legeerklæring skal leveres til arbeidsgiver innen 14 dager regnet fra det tidspunkt arbeidsgiveren kan kreve legeerklæring.*

10.2 Bakgrunn. Gjeldende rett

Etter den tidligere lov om folketrygd § 3-6 nr. 4 pliktet arbeidstaker å gi melding til arbeidsgiver om at fraværet skyldtes sykdom. Retten til å få sykepenger fra arbeidsgiveren inntrådte først fra den dag melding om sykdom ble gitt, med mindre det forelå særlige grunner til at arbeidstakeren ikke hadde gitt melding i rett tid, og det var på det rene at sykdommen hadde ført med seg arbeidsuførhet fra et tidligere tidspunkt. Etter § 14-8, jf. § 14-2, jf. § 3-5 nr. 5 kunne retten til sykepenger gå tapt dersom legeerklæring ikke ble gitt til arbeidsgiveren innen 14 dager. Den nye folketrygdloven har ingen tilsvarende bestemmelse om tidsgrense for levering av legeerklæring.

Etter folketrygdloven § 8-18 plikter arbeidstakeren første fraværsdag å melde fra til arbeidsgiveren om at fraværet skyldes sykdom. Dette gjelder både når arbeidstakeren benytter egenmelding etter § 8-24 og når arbeidsuførheten er bekreftet av lege, jf. § 8-7. Dersom arbeidstakeren ikke gir slik melding inntreffer retten til å få utbetalt sykepenger fra arbeidsgiveren først fra og med den dag arbeidsgiveren har mottatt melding om arbeidsuførheten.

10.3 Departementets vurderinger og forslag

Det følger av § 8-24 fjerde og femte ledd at arbeidsgiveren kan kreve legeerklæring dersom arbeidsuførheten varer utover tre kalenderdager. I henhold til § 8-18 inntreffer plikten til å utbetale sykepenger i arbeidsgiverperioden først når arbeidstakeren gir melding til arbeidsgiveren om arbeidsuførheten. Loven stiller ingen formkrav til meldingen. En telefonhenvendelse til arbeidsgiveren er tilstrekkelig for å anse meldeplikten for overholdt.

I henhold til Ot.prp nr. 29 (1995-96) er den nye loven § 8-18 ment å stemme innholdsmessig med den tidligere lov § 3-6 nr. 4, men er noe omskrevet. Endringen i lovteksten er en språklig forenkling, og er ikke ment å innebære noen liberalisering i forhold til tidligere praksis.

Den nye loven har ingen bestemmelse om at selve legeerklæringen må leveres til arbeidsgiver innen 14 dager. Departementet anser det for rimelig å

forvente at arbeidstaker leverer legeerklæring til arbeidsgiver innen 14 dager regnet fra det tidspunkt arbeidsgiveren kan kreve legeerklæring, og ønsker at det blir lovfestet en tidsfrist i tråd med tidligere folketrygdlov. *På denne bakgrunn foreslås at bestemmelsen om plikt til å gi melding suppleres med henblikk på dette.*

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 8-18 tredje ledd, nytt tredje punktum.

10.4 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår at lovendringen trer i kraft straks. Endringen har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.

11 Læremidler til funksjonshemmede elever - folketrygdloven § 10-7

Det foreslås her at bestemmelsen i folketrygdloven § 10-7 presiseres, slik at det klart kommer fram at folketrygden ikke gir stønad til læremidler.

Finansieringsansvaret for tekniske hjelpemidler til funksjonshemmede skoleelever ble overført fra kommuner og fylkeskommuner til folketrygden 1. januar 1997.

I Ot.prp. nr. 8 (1996-97) ble det presisert at:

«Departementet vil understreke at kommuner og fylkeskommuner fortsatt skal ha alt ansvar for diagnostisering og tilrettelegging av undervisningen»

Det har vært tvil og delte meninger om det er folketrygden eller kommunen/fylkeskommunen som har ansvaret for ulike typer programvare til datautstyr til funksjonshemmede elever/læringer.

Som følge av dette ble det etablert en arbeidsgruppe som blant annet skulle foreta en grensedracting mellom pedagogisk programvare og programvare som teknisk hjelpemiddel. Arbeidsgruppen var sammensatt med representanter fra Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet, Sosial- og helsedepartementet, Rikstrygdeverket, Faglig enhet for Pedagogisk-, psykologisk tjeneste, Nasjonal Læremiddelsenter og Hjelpemiddelsentralen i Nordland. Rapporten ble lagt fram i mars 1999.

Arbeidsgruppen foreslo at det sondres mellom administrative- hjelpemiddel og pedagogisk programvare. Denne sontringen er i samsvar med gjeldende praksis.

- *Administrative programvare* - Standard programvare som er nødvendig for at en datamaskin skal fungere. (Folketrygdens ansvar)
- *Hjelpemiddelprogramvare* - Programvare som kompenserer for en brukers manglende ferdigheter på grunn av funksjonshemmingen. (Folketrygdens ansvar)
- *Pedagogisk programvare* - Målet for bruken av denne typen programvare er en form for læring, det være seg kunnskapstilegnelse, ferdighetstilegnelse eller eventuelt holdningsendring. (Kommunens ansvar)

Kravet i folketrygdloven § 10-6 andre ledd om at hjelpemidlet skal være *hensiktsmessig* innebærer at hjelpemidlet skal løse det aktuelle problemet som funksjonshemmingen medfører, og at bruker skal kunne nyttegjøre seg hjelpemidlet. Administrative programvarer leveres som standard programvare til alle som får stønad til datamaskin fra folketrygden. Om den funksjonshemmede skoleeleven/læreren trenger hjelpemiddelprogramvare må vurderes konkret i det enkelte tilfelle, ut fra hvilken funksjonshemming eleven har.

Pedagogisk programvare regnes som læremiddel som er nødvendig ut fra en individuell vurdering av eleven, for at eleven skal lære det enkelte fag. Denne typen programvare regnes ikke som et teknisk hjelpemiddel i folketrygdlovens forstand, som skal kompensere for et funksjonstap slik at eleven skal få et best mulig grunnlag til å kunne motta undervisningen. Etter depar-

tementets oppfatning faller pedagogisk programvare derfor utenfor folketrygdens ansvarsområde.

Intensjonen for overføringen var at folketrygden skulle overta kommunens/fylkeskommunens ansvar for hjelpemidler til funksjonshemmede, mens kommunen/fylkeskommunen fortsatt skulle ha ansvaret for den spesialpedagogiske tilretteleggingen av undervisningssituasjonen. Departementet finner det derfor nødvendig med en presisering i loven om at læremidler, herunder pedagogisk programvare som erstatter eller supplerer lærebøker, ikke dekkes av folketrygden.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 10-7.

Endringen trer i kraft straks. Lovpresiseringen er i samsvar med Rikstrygdeverkets praksis og vil derfor ikke medføre ytterligere økonomiske eller administrative konsekvenser.

12 Rehabiliteringspenger og attføringspenger blir likestilt med arbeidsinntekt ved avkorting av overgangsstønad til enslige forsørgere og etterlatte - folketrygdloven §§ 10-14, 11-15, 15-9, 15-14, 16-8 og 17-8

Departementet foreslår at attføringspenger og rehabiliteringspenger skal likestilles med arbeidsinntekt i forhold til overgangsstønad til enslige forsørgere og etterlatte ytelser fra folketrygden.

Pensjonsgivende inntekt er et sentralt begrep i det norske trygdesystemet, og er nærmere regulert i folketrygdloven § 3-15. Pensjonsgivende inntekt er i hovedsak arbeidsinntekt og er med noen unntak det samme som personinntekt etter skatteloven. Korttidsytelser fra folketrygden som direkte erstatter arbeidsinntekt regnes både som personinntekt og pensjonsgivende inntekt. Det gjelder dagpenger ved arbeidsløshet, sykepenger, stønad ved barns sykdom og andre nære pårørendes sykdom, fødselspenger og adopsjonspenger. Pensjon er personinntekt, men regnes ikke som pensjonsgivende. Det samme gjelder i dag rehabiliteringspenger etter folketrygdloven kapittel 10 og attføringspenger etter kapittel 11 samt overgangsstønad til enslige forsørgere og gjenlevende ektefelle. Disse ytelsene har vært å anse som pensjon i relasjon til bestemmelsene om pensjon og pensjonsinntekt.

I Ot.prp. nr. 48 (1998-99) «om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover» er det blant annet foreslått nye beregningsregler for attførings- og rehabiliteringspenger. Samtidig foreslås det at rehabiliteringspenger og attføringspenger blir pensjonsgivende inntekt. Lovteknisk ble dette gjort gjennom endringer i § 55 om personinntekt i den tidligere skatteloven av 1911. Det var da ikke nødvendig å endre folketrygdloven § 3-15. Odelstingsproposisjonen er på dette tidspunkt under behandling (våren 2000) i Stortinget.

I den nye skatteloven som er blitt vedtatt i mellomtiden, er det presisert at attføringspenger og rehabiliteringspenger er personinntekt. Folketrygdloven § 3-15 ble samtidig justert på tilsvarende måte, slik at det nå eksplisitt går fram at attføringspenger og rehabiliteringspenger ikke er å regne som pensjonsgivende inntekt, se § 3-15 andre ledd ny bokstav b.

I forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 48 har Finansdepartementet i brev av 23. september 1999 til Kommunalkomiteen foreslått endringer i folketrygdloven § 3-15 som presiserer at attføringspenger og rehabiliteringspenger skal regnes som pensjonsgivende inntekt.

Etter *samordningsbestemmelser* i folketrygdloven § 15-14, faller overgangsstønad til enslige forsørgere i dag bort i den utstrekning vedkommende mottar attføringspenger eller rehabiliteringspenger med mer. Etter § 10-14, faller rehabiliteringspenger bort i den utstrekning vedkommende får rett til etterlatte ytelser etter kapittel 16, 17, og 18. Det samme gjelder for attføringspenger etter § 11-15.

Når rehabiliteringspenger og attføringspenger blir pensjonsgivende inntekt, og dermed likestilles med arbeidsinntekt på andre områder, anser depar-

tementet det rimelig at overgangsstønad til enslige forsørgere ikke lenger skal reduseres krone for krone mot disse ytelsene, men reduseres etter de mer lempelige regler som gjelder i forhold til arbeidsinntekt og andre korttidsytelser etter folketrygdloven §§ 15-9, 16-8 og 17-8.

Folketrygdloven § 15-9 første til tredje ledd lyder:

«Overgangsstønaden reduseres på grunnlag av arbeidsinntekt som medlemmet har eller kan forventes å få».

Overgangsstønaden skal ikke reduseres hvis arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Stønaden reduseres med 40 pst. av inntekt over halvparten av grunnbeløpet.

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nær pårørendes sykdom etter kapittel 9, og fødselspenger, svangerskapspenger og adopsjonspenger etter kapittel 14.»

Tilsvarende ordlyd som § 15-9, har § 16-8 om pensjon eller overgangsstønad til tidligere familiepleier og § 17-8 om pensjon eller overgangsstønad til gjenlevende ektefelle.

Departementet foreslår at attføringspenger og rehabiliteringspenger likestilles med arbeidsinntekt også i forhold til reduksjon av overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-9, og at samordningsbestemmelsene i § 15-14 oppheves.

Tilsvarende foreslås det at attføringspenger og rehabiliteringspenger likestilles med arbeidsinntekt i bestemmelsene om reduksjon av etterlatteytelser mot arbeidsinntekt etter §§ 16-8 og 17-8, og at samordningsbestemmelsene i § 10-14 bokstav b og § 11-15 bokstav b endres.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven §§ 10-14, 11-15, 15-9, 15-14, 16-8 og 17-8.

Departementet foreslår at lovendringene trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer, men tidligst fra det tidspunkt endringen i § 3-15 andre ledd om at ytelsene blir pensjonsgivende inntekt trer i kraft.

Lovendringene har ikke administrative eller økonomiske konsekvenser av betydning.

13 Henvisningsfeil - folketrygdloven § 22-13

§ 22-13 omhandler frister for framsetting av krav.

§ 22-13 femte ledd gir bestemmelse om at arbeidsgivers refusjonskrav innfris for opptil tre måneder før den måneden da kravet ble satt fram. I bestemmelsen er det gitt henvisning til § 9-7. Riktig henvisning skal være § 9-8, som omhandler omsorgspenger fra arbeidsgiver og at arbeidsgiver kan kreve refusjon dersom det er betalt omsorgspenger som overstiger 10 stønadsdager i et kalenderår.

Departementet foreslår derfor at henvisningen til omsorgspenger rettes til § 9-8.

Det vises her til lovforslaget, folketrygdloven § 22-13.

Endringen som foreslås å tre i kraft straks, vil ikke ha noen økonomiske eller administrative konsekvenser.

*Del III Endringer i de administrative bestemmelser
for samordning av pensjons- og trygdeytelser*

14 Revisjon av regelverket for meldesystem, refusjon med videre ved samordningspliktige ytelser - samordningsloven §§ 24 - 26 a og folketrygdløven § 22-7

14.1 Innledning

Lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser har detaljerte bestemmelser om samordning av ytelser som går inn under loven. Dette gjelder ytelser fra:

- tjenstepensjonsordninger i offentlig sektor (Statens Pensjonskasse og andre lovfestede tjenstepensjonsordninger, samt kommunale og fylkeskommunale tjenstepensjonsordninger)
- personskadetrygdene (pensjoner fra krigspensjoneringen og etter særlov-givningen om yrkesskadetrygd)
- folketrygden
- pensjonsordninger med avtalefestet pensjon.

Det er dessuten bestemmelser om samordning og tilpassing av ytelsene i regelverket for de enkelte pensjons- og trygdeordningene.

Reglene om utmåling av tjenstepensjon i offentlig sektor innebærer at tjenstepensjonen garanterer et samlet pensjonsbeløp fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen etter samordning. Folketrygdens ytelser utbetales alltid fullt ut, mens tjenstepensjonen reduseres gjennom et samordningsfradrag.

For at det skal kunne foretas korrekt beregning og samordning av ytelsene, er det påkrevet at pensjons- og trygdeordningene får nødvendige opplysninger om at en person innvilges ytelser fra andre ordninger, om at ytelsene endres, eller at utbetalingen opphører. Det er også påkrevet med kjennskap til en rekke opplysninger om beregningsgrunnlag med videre for ytelser fra andre ordninger, særlig ytelser fra folketrygden. Både personer som krever eller mottar ytelser og de forskjellige pensjons- og trygdeordningene, har plikt til å informere om at ytelser innvilges, endres eller opphører.

Det finner således sted utstrakt utveksling av data mellom de forskjellige pensjons- og trygdeordningene. I mange tilfeller gjelder det ytelser som innvilges eller endres tilbake i tid, der det skal foretas refusjonsoppgjør fordi samordningen skjer med tilbakevirkning. Det er en stor mengde data som utveksles, og det skjer en del feil. Det oppstår da spørsmål om tilbakekreving av feilutbetalt ytelse, og om hvordan tapet skal dekkes dersom beløpet ikke kan kreves tilbake.

Regelverket for registrering og utveksling av opplysninger, for refusjonsoppgjør mellom ordningene og for ansvarsforhold når melderutinene svikter, er nylig gjennomgått av en arbeidsgruppe med representanter for tjenstepensjonsordningene i offentlig sektor, Rikstrygdeverket og berørte departementer. Utredningen ble avgitt den 22. desember 1999.

På bakgrunn av arbeidsgruppens forslag vil departementet foreslå følgende endringer i samordningsloven og folketrygdloven:

- *Reglene i samordningsloven om opplysnings- og meldeplikt for den som krever eller mottar en ytelse, og for pensjons- og trygdeordningene, presiseres nærmere. Det gis en særskilt hjemmel i loven for at departementet kan gi forskrift om registrering og utveksling av opplysninger.*
- *Det lovfestes at en pensjons- og trygdeordning kan kreve refusjon i etterbetalingsbeløp fra en annen ordning når det skjer samordning og tilpassing av ytelser med tilbakevirkning.*
- *Samordningslovens bestemmelser om tilbakekreving ved feilutbetalinger revideres etter mønster av bestemmelser i folketrygdloven. Pensjonister som ikke oppfyller sin opplysningsplikt skal i større grad enn i dag få ansvar for feilutbetalinger som systemet fører til.*

Hensikten med forslagene er primært å forenkle regelverket og å redusere antall feilutbetalinger.

Endringene vil ellers ikke ha administrative eller økonomiske konsekvenser av betydning.

14.2 Oppdatering av reglene om opplysnings- og meldeplikt for personer og pensjons- og trygdeordninger

14.2.1 Bakgrunn. Gjeldende rett

Etter samordningsloven § 24 plikter pensjons- og trygdeordningene å innhente nødvendige opplysninger for å avgjøre om lovens bestemmelser kommer til anvendelse, og de forskjellige ordningene plikter å bistå hverandre med å gjennomføre loven. Det følger av § 25 første ledd at også den som krever eller mottar en ytelse har opplysningsplikt overfor pensjons- og trygdeordningene om forhold som etter loven kan føre til at ytelsen settes ned.

Disse bestemmelsene suppleres av bestemmelser om plikt til å gi opplysninger med videre som er fastsatt for de forskjellige pensjons- og trygdeordningene. Videre har departementet med hjemmel i samordningsloven § 27 gitt forskrift av 7. april 1961 nr. 4116 om registrering av personer med pensjons- og trygdeytelser som omfattes av samordningsloven m.v. (samordningsforskrift nr. 47). Denne forskriften har blant annet detaljerte regler om utveksling av data mellom trygdeetaten og de forskjellige pensjons- og trygdeordningene, og mellom disse ordningene innbyrdes. Utvekslingen skjer i dag for en stor del maskinelt via Rikstrygdeverket. Regelverket benyttes i praksis ikke bare ved samordning etter samordningsloven, men også når endring eller bortfall av ytelser skjer etter særskilte samordnings- og tilpassingsbestemmelser som er fastsatt i lov eller vedtekt for de enkelte pensjons- og trygdeordningene.

14.2.2 Departementets vurdering og forslag

Etter departementets oppfatning er det behov for å klargjøre at reglene om opplysningsplikt og om meldesystem med videre også skal benyttes når endringer eller bortfall av ytelser skjer etter særskilte bestemmelser som gjelder for de enkelte pensjons- og trygdeordningene. Eksempelvis faller alderspensjon fra de særlige førtidspensjonsordningene for sjømenn og fiskere helt eller

delvis bort når pensjonisten blir innvilget uførepensjon fra folketrygden. Bestemmelser om dette finnes i lovene for disse pensjonsordningene. Videre er bestemmelser om samordning av ervervsprøvd etterlattepensjon fra en tjenstepensjonsordning med alders- eller uførepensjon fra en annen ordning gitt i regelverket for tjenstepensjonsordningene, og ikke i samordningsloven.

Departementet foreslår derfor at det presiseres i samordningsloven at både opplysningsplikten og meldeplikten gjelder i slike tilfeller.

Departementet foreslår videre at det foretas en språklig klargjøring av bestemmelsene, blant annet ved at det presiseres at nødvendige opplysninger kan utveksles mellom ordningene uten hinder av taushetsplikt. For øvrig finner departementet at det bør tas inn en særskilt hjemmel for å gi forskrift om registrering og utveksling av opplysninger i tilknytning til bestemmelsen om at pensjonsordningene har plikt til å bistå hverandre for å gjennomføre samordningen. En slik forskrift vil erstatte någjeldende samordningsforskrift nr. 47, og blant annet inneholde nærmere regler om hvilke data som skal utveksles mellom pensjons- og trygdeordningene og hvordan utvekslingen skal skje. *Det foreslås at det tas inn en hjemmel i samordningsloven for departementet til å fastsette forskrift om registrering og utveksling av opplysninger mellom pensjons- og trygdeordningene.*

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 24 og § 25 nr. 1 og 2.

Departementet foreslår at endringene trer i kraft straks.

14.3 Innføring av lovhjemmel for refusjon ved etterbetaling av ytelser

14.3.1 Bakgrunn. Gjeldende rett

Det er vanlig at det foretas samordningsfradrag i en pensjons- og trygdeytelse med virkning for et tidligere tidsrom i forbindelse med at en annen ytelse innvilges med tilbakevirkning. Samordningsfradraget kreves da dekket ved at det trekkes fra i ytelsen som skal etterbetales. Tilsvarende gjelder når en ytelse forhøyes med tilbakevirkning.

Disse forhold reguleres ikke direkte i samordningsloven, men det framgår av forskrift 15. mars 1969 nr. 4112 om refusjonskrav ved utbetaling med tilbakevirkning (samordningsforskrift nr. 40) at det kan foretas trekk i etterbetalingsbeløp i slike tilfeller. Forskriften er gitt med hjemmel i samordningsloven § 27. De fleste slike refusjonskrav fremmes av tjenstepensjonsordninger som foretar samordning med ytelser fra folketrygden som innvilges eller forhøyes med tilbakevirkning. Tilsvarende forhold oppstår imidlertid også ellers, for eksempel ved samordning mellom pensjoner fra to tjenstepensjonsordninger. Det er gitt særskilte forskrifter om rekkefølgen av refusjonskrav og om frist for å melde refusjonskrav etter samordningsloven i ytelser fra folketrygden. Fristen er seks uker etter at opplysninger om folketrygdytelsen er kommet fram til vedkommende pensjonsordning.

Utenfor samordningslovens område kan det i noen utstrekning kreves refusjon i etterbetaling av trygdeytelser for blant annet lønn og stønad til vanlig underhold for samme tidsrom som etterbetalingen gjelder. Slike krav er enten lovbestemte eller kan ha grunnlag i en avtale som er inngått på forhånd med for eksempel en arbeidsgiver. Adgangen til å inngå slike forhåndsavtaler er regulert i lov 14. august 1918 nr. 4 om rettergangsordningens ikrafttræden

§ 12. For at det skal være mulig å gjennomføre slike refusjonskrav i en ytelse fra folketrygden, kan trygdens organer gjøre en arbeidsgiver, en pensjonsordning eller en offentlig myndighet kjent med en persons rettigheter uten hinder av taushetsplikten. Utbetalingen av ytelsen kan utsettes i opptil tre uker, se folketrygdloven § 22-7. Denne lovfestede generelle fristen er dermed kortere enn den spesielle fristen som er forskriftsfestet for refusjonskrav fra pensjonsordninger som omfattes av samordningsloven.

14.3.2 Departementets vurdering og forslag

Etter departementets vurdering er det fortsatt nødvendig med regler om at det kan foretas etteroppgjør når det skjer samordning og tilpassing av ytelser med virkning for et tidligere tidsrom. Det er en forutsetning at ytelsene dekker samme tidsperiode. Stønadmottakeren vil når etteroppgjøret er foretatt stilles som om ytelsen som sist er innvilget hadde begynt å løpe tidligere. I dag reguleres refusjonsoppgjør pensjonsordninger i mellom ved forskrift 15. mars 1969 nr. 4112, gitt i medhold av samordningsloven § 27 (samordningsforskrift nr. 40).

Utenfor samordningslovens område er spørsmål om refusjon ved etterbetaling av trygdeytelser med videre særskilt lovregulert, enten ved at offentlige myndigheter har direkte lovhjemmel for denne type etteroppgjør, eller gjennom lovfestede begrensninger i adgangen til å inngå avtaler om refusjon. Etter departementets syn bør refusjonsadgangen også lovfestes på samordningslovens område. Både hensynet til klar hjemmel og informasjonshensyn tilsier dette.

Departementet foreslår at adgangen til å foreta refusjon i etterbetalingsbeløp ved samordning og tilpassing av ytelser som omfattes av samordningsloven lovfestes. Det presiseres at refusjonsoppgjør skal foretas innenfor samme tidsrom, og at bestemmelsen også skal gjelde når endringen skjer etter særskilte tilpassings- og samordningsbestemmelser.

Det vil fortsatt være nødvendig å gi nærmere regler med tidsfrister, beløpsgrenser med videre. Videre må det presiseres at treukersfristen i folketrygdloven § 22-7 ikke gjelder ved refusjonskrav etter samordningsloven. Også i disse tilfellene må kravet fremmes så snart som mulig, men treukersfristen vil være noe kort i kompliserte saker, for eksempel der flere pensjonsordninger skal samordnes og utveksle opplysninger.

Det foreslås at det tas inn en hjemmel i samordningsloven om at departementet gir nærmere forskrift om gjennomføring av bestemmelsen om refusjon ved etterbetaling av ytelser, herunder om frist for å fremme refusjonskrav. Videre foreslår departementet at folketrygdloven § 22-7 endres ved at det tas inn en henvisning til samordningsloven.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 26 og folketrygdloven § 22-7. Departementet foreslår at endringene trer i kraft straks.

14.4 Revisjon av reglene om tilbakebetaling ved feilutbetalinger

14.4.1 Bakgrunn. Gjeldende rett

Dersom en pensjons- og trygdeordning har lidt tap fordi det ikke er foretatt samordning med andre ytelser, eller samordningsfradraget har vært for lavt, oppstår det spørsmål om det er mulig å få dekket tapet, enten fra den som har mottatt for høyt beløp, eller på annen måte.

Samordningsloven § 25 tredje ledd lyder:

«Tap som er påført en pensjonsinnretning ved feil eller forsømmelse av pensjonisten eller noen som handler på hans vegne, kan trekkes i framtidige utbetalinger til pensjonisten fra vedkommende pensjonsinnretning. Det samme gjelder for meget utbetalt pensjon som er oppebåret i strid med redelighet og god tro.»

I regelverket for pensjons- og trygdeordningene er det ulike bestemmelser om tilbakekreving av feilutbetalt pensjon. Bestemmelsene kan i prinsippet anvendes også når feilutbetalingen skyldes at det ikke er foretatt samordning eller at samordningen ikke var korrekt. Betingelsene for å kunne foreta tilbakekreving varierer. Flere lovfestede pensjonsordninger, blant annet Statens Pensjonskasse, har i de senere årene revidert bestemmelsene om tilbakekreving etter mønster av folketrygdloven.

Det er den ordningen som har lidt tapet som skal vurdere om beløpet skal kreves tilbake, og eventuelt fatte vedtak om dette. Det er ikke hjemmel i lovgivningen for at for eksempel trygdeetaten kan foreta tilbakekreving på vegne av en tjenstepensjonsordning, heller ikke når trygdeetaten utbetaler ytelser på vegne av andre ordninger (gjelder Statens Pensjonskasse og Pensjonstrygden for sjømenn).

I rapporten fra arbeidsgruppen som har vurdert det gjeldende regelverket, heter det at det synes å være vanskelig å vinne fram i Trygderetten med krav om tilbakebetaling på grunnlag av at pensjonisten ikke har vært i god tro. Dette kan blant annet skyldes at samordningsbestemmelser anses for å være vanskelig tilgjengelig for folk flest, og at generell informasjon om at det skal foretas samordning ikke anses for å være nok til at for mye ytelse er mottatt »i strid med redelighet og god tro«.

Det opplyses videre i rapporten at det synes som om opplysningsplikten for den som krever eller mottar en ytelse sjelden blir påberopt ved feilutbetalinger som skyldes uriktig samordning.

14.4.2 Departementets vurdering og forslag

Departementet viser til at flere tjenstepensjonsordninger har revidert sine bestemmelser om adgang til å kreve tilbake pensjon som er feilutbetalt, slik at de blir i samsvar med bestemmelser som er gitt i folketrygdloven. En kan imidlertid ikke uten videre regne med at alle de forskjellige pensjonsordningene som omfattes av samordningsloven har like regler for tilbakekreving av feilutbetalte ytelser, selv om dette ville være ønskelig og hensiktsmessig. Departementet mener at det er nødvendig å fornye reglene i samordningsloven på dette punkt, slik at det blir ens regler for tilbakekreving når feilutbetalingen skyldes at det ikke er foretatt samordning, eller at samordningsfradraget har vært for lavt.

I samsvar med forslag fra den ovennevnte arbeidsgruppen, foreslår departementet at reglene utformes slik at det i større utstrekning enn i dag tas hensyn til om den som har mottatt ytelsen (pensjonisten) har oppfylt sin opplysningsplikt overfor pensjons- og trygdeordningen. Dette forutsetter at vedkommende har fått adekvat og forståelig informasjon fra ordningen om opplysningsplikten.

Departementet foreslår at den nåværende bestemmelsen i samordningsloven § 25 tredje ledd erstattes av en ny § 26 a med både generelle regler om tilbakekreving av feilutbetalt ytelse på grunn av manglende eller feil samordning, og regler om avregning i fremtidig ytelse når feilutbetalingen skyldes at mottakeren ikke har oppfylt opplysningsplikten. Det foreslås presisert at bestemmelsen også skal omfatte tilfeller der tapet skyldes at det ikke har skjedd samordning med tilbakevirkning ved etterbetaling av ytelse fra en annen pensjons- og trygdeordning.

I praksis vil bestemmelsen ikke omfatte ytelser fra folketrygden (pensjon, overgangsstønad, attføringspenger m.v.) fordi folketrygdtylsene ligger i bunnen av samordningssystemet, slik at det er i ytelser fra andre ordninger at det foretas samordningsfradrag. Som nevnt ovenfor har imidlertid folketrygdloven tilsvarende bestemmelser om tilbakekreving av feilutbetalte ytelser.

Det er reist spørsmål om trygdeetaten bør kreve feilutbetalte ytelser tilbake på vegne av tjenstepensjonsordningene.

I arbeidsgruppen som har utredet disse spørsmålene er oppfatningene delte. Fra Statens Pensjonskasse og pensjonsordningene i kommunal sektor hevdes det at den ordningen som er ansvarlig for feilen skal kreve beløpet tilbakebetalt og refundere beløpet til den ordningen som har lidt tap. Dessuten mener Statens Pensjonskasse at når trygdeetaten utbetaler ytelser på vegne av en annen pensjonsordning, skal trygdeetaten ha samme adgang til å kreve beløpet tilbakebetalt som vedkommende pensjonsordning.

Rikstrygdeverket viser til at det ikke er lovhjemmel i dag for at trygdeetaten skal kunne foreta tilbakekreving av feilutbetalte ytelser som etaten ikke administrerer selv, og kan ikke se at etaten bør belastes med dette arbeidet. Rikstrygdeverket viser videre til at det er tjenstepensjonsordningene som har ansvaret for å orientere pensjonistene om at de har meldeplikt ved endringer i samordningspliktige ytelser, og at tjenstepensjonsordningene best kan etterprøve hvorvidt pensjonisten kan lastes for aktuell feilutbetaling eller ei.

Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å endre dagens ordning, og vil peke på at årsakene til feilutbetalingene ofte er sammensatte. Departementet vil særlig peke på at samordningssystemet bygger på et samarbeid mellom de forskjellige pensjons- og trygdeordningene. Trygdeetatens meldeplikt er bare ett av flere elementer ved feilutbetalinger. Et annet viktig element er pensjonsordningenes informasjonsplikt overfor den som mottar ytelser, og mottakerens egen meldeplikt.

Departementet foreslår at det presiseres i samordningsloven § 26 a nr. 1 at når det er utbetalt for mye fordi det ikke er foretatt samordning eller tilpassing av ytelser, eller fordi samordningen eller tilpassingen er feil, skal den ordningen som har lidt tapet kreve beløpet tilbakebetalt.

Et spørsmål om *ansvarsdeling* ved tap som arbeidsgruppen også har tatt opp, har møtt motforestillinger. Departementet vil derfor komme tilbake til dette senere.

Forslaget til samordningsloven § 26 a nr. 2 og 3 er utformet etter mønster av folketrygdloven § 22-15 første og andre ledd. Reglene i nr. 2 vil dekke tilfeller der mottakeren kan bebreides. Dette gjelder når:

- Mottakeren selv har forårsaket feilutbetalingen bevisst eller ved grov uaktsomhet, eller feilen er så åpenbar at det må antas at han eller hun var klar over den.
- Mottakeren selv eller noen som handler på vegne av mottakeren har forårsaket feilutbetalingen ved uaktsomhet. Også uaktsom unnlattelse rammes.
- Pensjons- og trygdeordningen har forårsaket feilutbetalingen, men mottakeren burde ha forstått at utbetalingen var feil.

Beløpet kan i disse tilfellene inndrives gjennom trekk i framtidige ytelser.

Etter forslaget til § 26 a nr. 3 vil det også kunne kreves tilbake for mye utbetalt ytelse i andre tilfeller når særlige grunner gjør det rimelig, men da begrenset til det beløpet som er igjen når vedkommende blir kjent med feilutbetalingen (berikelsen). Bestemmelsen svarer til de reglene som ellers er ulovfestet om tilbakesøking av pengekrav.

Forslaget til § 26 a nr. 4 er laget etter mønster av folketrygdloven § 22-16, som har regler om avregning på objektivt grunnlag i framtidige ytelser når det er utbetalt inntektsavhengige ytelser med for høyt beløp. Departementet foreslår at det etableres en tilsvarende avregningsordning etter samordningsloven når mottakeren ikke har gitt melding om at en ytelse er innvilget eller opphørt, eller at ytelsen er omregnet fordi uføregraden eller inntekten er endret. Det foreslås at det settes som vilkår for å foreta avregning på objektivt grunnlag i samordningstilfellene at pensjons- og trygdeordningen har gitt informasjon om meldeplikten. Departementet foreslår at det som er utbetalt for mye i slike tilfeller skal kunne avregnes mot framtidig pensjon fra samme ordning, og at det kan trekkes opptil 10 prosent av samlet månedlig utbetaling av ytelser som omfattes av samordningsloven.

I § 26 a nr. 5 foreslås det at trekk etter nr. 2 og 4 avbryter foreldelsesfristen etter lov 18. mai 1979 om foreldelse av fordringer. Dette er i samsvar med det som gjelder i folketrygden, se folketrygdloven § 22-14 femte ledd.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 26 a. Departementet foreslår at endringene trer i kraft straks.

Endringene vil gi en viss administrativ besparelse, ved at det blir klarere regler for tilbakekreving av ytelser, og de vil føre til mindre tap ved feilutbetalinger for trygdeetaten og de forskjellige pensjonsordningene sett under ett.

Del IV

15 Merknader til de enkelte paragrafene i lovforslaget

15.1 Endringer i folketrygdloven

Til § 3-7 første ledd

Endringen innebærer en supplerings av bestemmelsen, slik at trygdetiden skal fastsettes på nytt når en uførepensjonist med redusert medregning av framtidig trygdetid etter loven § 3-6 tredje ledd dør, og det skal beregnes etterlattepensjon. Endringen er i samsvar med praksis. Det vises ellers til punkt 8.

Til § 3-23 første ledd bokstav b

Endringen innebærer en supplerings av bestemmelsen, slik at tilleggspensjonen eventuelt blir å fastsettes på nytt når en uførepensjonist med redusert medregning av framtidig trygdetid etter loven § 3-6 tredje ledd dør, og det skal beregnes etterlattepensjon. Forutsetningen er at slik omregning er til gunst for gjenlevende, vurdert i forhold til at avdødes tilleggspensjon legges til grunn uten videre. Endringen er i samsvar med praksis. Det vises ellers til merknaden til § 3-7 tredje ledd og til punkt 8.

Til § 5-16

Endringen i *tredje ledd* innebærer en lovfesting av gjeldende praksis med dekning av utgifter til dyrere transport når det ikke går rutegående transport. Se punkt 9.

Til § 8-18

Bestemmelsen regulerer retten til sykepenger fra arbeidsgiveren. *Tredje ledd* har fått ett nytt punktum. Dersom arbeidsgiveren skal betale sykepenger på grunn av legeerklæring, skal legeerklæringen være kommet fram til arbeidsgiveren innen 14 dager regnet fra det tidspunkt arbeidsgiveren kan kreve legeerklæring. Se punkt 10.

Til § 8-50 2. ledd

Bestemmelsens *andre ledd* inneholder regler om tilståelse av sykepenger til et medlem som mottar gradert uførepensjon. Endringen innebærer at inntektsgrunnlaget for beregningen av sykepenger i disse tilfellene skal følge bestemmelsene for vedkommendes yrkeskategori (arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende). Se punkt 2.

Til § 8-52

Paragrafen regulerer antall sykepengedager fra trygden for pensjonister med avtalefestet pensjon (AFP) som det godskrives pensjonspoeng for, det vil si at

ordningen tilfredsstiller vilkårene for statstilskott i lov 23. desember 1988 nr. 110.

Den tidligere henvisningen til § 8-51 om sykepenges og alderspensjon fra folketrygden er fjernet, og paragrafen gir direkte bestemmelser om retten til sykepenges for pensjonister med avtalefestet pensjon. Paragrafen svarer innholdsmessig fortsatt til § 8-51 første og andre ledd, mens tredje ledd som begrenser retten til sykepenges til 90 dager for alderspensjonister med gradert pensjon, ikke lenger gjelder for pensjonister med avtalefestet pensjon.

Første ledd viderefører bestemmelsen om at pensjonister som har hel pensjon, ikke har rett til sykepenges.

Andre ledd bestemmer at pensjonister med gradert pensjon (delpensjon) får rett til sykepenges etter de vanlige bestemmelsene i folketrygdloven kapittel 8 om sykepenges.

Se punkt 3.

Til § 10-7 første ledd bokstav a

Endringen innebærer en presisering i loven om at folketrygden ikke gir stønad til læremidler til elever/lærlinger. Se punkt 11.

Til §§ 10-14 og 11-15

Bestemmelsene regulerer forholdet til andre folketrygdytelser som skal sikre inntekt.

Etter begge paragrafenes *andre ledd bokstav b* skal henholdsvis rehabiliteringspenges og attføringspenges falle bort i den utstrekning medlemmet får barnepensjon etter kapittel 18. Etter gjeldende regler faller rehabiliteringspenges og attføringspenges også bort i den utstrekning medlemmet får ytelser som tidligere familiepleier etter kapittel 16, eller som gjenlevende ektefelle etter kapittel 17. Det vises til punkt 12.

Til §§ 15-9, 16-8 og 17-8

Bestemmelsene omhandler redusering av ytelser til henholdsvis enslige forsørger, tidligere familiepleier og gjenlevende ektefelle på grunn av arbeidsinntekt med mer.

Etter bestemmelsenes *tredje ledd* diverse ytelser fra folketrygden likestilt med arbeidsinntekt. Lovforslaget innebærer også at rehabiliteringspenges etter folketrygdloven kapittel 10 og attføringspenges etter kapittel 11 blir likestilt med arbeidsinntekt. Det vises til punkt 12.

Til § 15-14

Bestemmelsen regulerer forholdet mellom ytelser etter kapittel 15 og andre folketrygdytelser med mere.

Første ledd første punktum omhandler forholdet mellom overgangsstonad til enslig forsørger og diverse ytelser fra folketrygden. På bakgrunn av at rehabiliteringspenges og attføringspenges likestilles med arbeidsinntekt, skal disse ytelsene ikke lenger føre til at overgangsstonad til enslig forsørger samordnes bort. Det vises til punkt 12.

Til § 19-6 første ledd

Bestemmelsen gjelder beregning av alderspensjon til personer mellom 67 og 70 år.

Endringen innebærer at det fastsettes et beregnet poengtall som gjelder fram til 70 år når ligningen for det året pensjonisten fylte 66 år ikke foreligger når pensjonen innvilges. Det skal således ikke foretas noen etterbetaling. Det vises til punkt 4.

Til § 22-7

Bestemmelsen gjelder utsatt utbetaling av ytelser fra folketrygden ved visse refusjonskrav.

Det tas inn en henvisning til samordningsloven § 26 for å presisere at det kan gjelde en særskilt frist for å melde refusjonskrav etter samordningsloven. Det vises til punkt 14.

Til § 22-13

Bestemmelsen inneholder regler om frister for framsetting av krav - etterbetaling. *Femte ledd* endres for å rette en feil henvisning fra § 9-7 til § 9-8. Se punkt 13.

Til § 25-3:

Etter *første ledd* i lovforslaget kan en arbeidsgiver som ikke oppfyller forpliktelsene om meldinger til AA-registeret ilegges gebyr og/eller tvangsmulkt. Leddet svarer for så vidt til første ledd i dag, men det er tatt inn hjemmel for å ilegge gebyr. Videre er første ledd begrenset til meldinger til AA-registeret, mens det i dag inneholder hjemmel for tvangsmulkt også når arbeidsgiver ikke oppfyller sine plikter etter § 25-2 til å føre statistikk over sykefravær og å redegjøre for tiltak for sykmeldte. Denne hjemmelen er flyttet til utkastets femte ledd.

I *andre ledd* tas inn bestemmelsene om hovedvilkårene for ileggelse av gebyr og om gebyrets størrelse. Det tas videre inn bestemmelse om at ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dette innebærer at det ikke er nødvendig å foreta rettslige skritt for å skape tvangsgrunnlag for innfordring av kravet på gebyr.

I *tredje ledd* i lovforslaget tas inn bestemmelsene om hovedvilkårene for ileggelse av tvangsmulkt og størrelsen av tvangsmulkt. De tilsvarende bestemmelsene finnes nå i forskriften om tvangsmulkt fastsatt med hjemmel i loven § 25-3 andre ledd.

I *fjerde ledd* tas inn hjemmel for å motregne ilagt gebyr eller tvangsmulkt i arbeidsgivers krav på refusjon etter loven § 22-3 av forskotterte trygdeytelser. Det vil i praksis dreie seg om refusjon for forskotterte sykepenges (inkludert sykepenges ved små barns sykdom) og fødselspenges. I dag gir reglene ikke adgang til slik motregning.

I *femte ledd* tas inn bestemmelse om at reglene i første til fjerde ledd gjelder tilsvarende når arbeidsgiver ikke oppfyller plikten til å gi melding om sykefravær med videre. Dette vil medføre at tvangsmulkt kan ilegges som i dag. Det vil også kunne ilegges gebyr etter de foreslåtte nye reglene om dette.

Hjemmelen for reaksjonsmidler er foreslått tatt inn som et nytt femte ledd framfor fortsatt å ha den i første ledd, fordi første til fjerde ledd da kan innrettes utelukkende på meldingene til AA-registeret.

I *sjette ledd* tas inn hjemmelen for å gi forskrifter om anvendelsen av reaksjonsmidlene. Selv om loven etter forslaget bli mer utførlig enn tidligere med hensyn til vilkårene for å bruke tvangsmulkt/gebyr og størrelsen av disse reaksjonene, vil det fortsatt være behov for regulering av detaljene. Slik regulering skal etter forslaget kunne omfatte regler om bruken av gebyr og tvangsmulkt i en og samme sak for å unngå at begge reaksjonsmidler anvendes på samme forhold for samme periode. Det forutsettes videre at det skal kunne gis særskilte bestemmelser om gebyr/tvangsmulkt i forbindelse med årskontrollen, slik at det eventuelt vil kunne gis forhøyet gebyr/tvangsmulkt dersom dette etter en nærmere vurdering finnes hensiktsmessig ut fra forholdets karakter. Videre vil det kunne gis bestemmelser om ettergivelse av gebyr og/eller tvangsmulkt.

Det vises ellers til punkt 5.

Til § 25-12 tredje ledd

Endringen innebærer at Rikstrygdeverket gis rett til å delegere sin myndighet til å kreve påtale ved brudd på bestemmelsen. Det samme gjelder i forbindelse med saker om feil utbetalt barnetrygd, jf. barnetrygdloven § 22 som gir folketrygdloven § 25-12 tilsvarende anvendelse. Se punkt 6.

Til § 25-13

§ 25-13 gir i dag hjemmel for å gjøre avvik fra bestemmelsene i folketrygdloven i forbindelse med nærmere angitte forsøk i trygdeetaten. Endringen innebærer at det etableres en *generell* forsøkshjemmel som vil dekke nåværende og framtidige forsøk på folketrygdens område. Bestemmelsen svarer ellers innholdsmessige til nåværende § 25-13. Se punkt 7.

15.2 Endringer i lov 6. juli 1957 nr. 19 om samordning av pensjons- og trygdeytelser

Til § 24

Paragrafen gjelder den personlige opplysningsplikten.

Første og andre ledd tilsvarer någjeldende § 25 første ledd, men ordlyden er endret etter mønster av folketrygdloven § 21-3 første punktum og § 21-6 andre ledd. Straffebestemmelsen i tredje ledd er uforandret fra någjeldende § 25 andre ledd.

Forslaget til § 24 første ledd gir regler om at den som krever en ytelse som omfattes av loven plikter å opplyse om andre samordningspliktige ytelser som vedkommende mottar eller har rett til, mens andre ledd gjelder opplysningsplikten om forhold som kan føre til at ytelsen endres eller faller bort. Det vises til punkt 14.

Til § 25

Paragrafen erstatter någjeldende § 24, og gir regler om pensjons- og trygdeordningenes plikt til å innhente nødvendige opplysninger, og til å bistå hverandre med å gjennomføre samordning og tilpassing av ytelser. Det er tatt inn en særskilt hjemmel for departementet til å gi forskrift om registrering og utveksling av opplysninger (meldesystem). Det vises til punkt 14.

Til § 26

I § 26, der tidligere bestemmelse ble opphevet ved lov 16. mai 1986 nr. 21, gis det i nr. 1 hjemmel for refusjon i etterbetaling av ytelser når det skjer samordning med tilbakevirkning. Bestemmelsen vil erstatte forskrift av 15. mars 1969 nr. 4112 (samordningsforskrift nr. 40) om samme forhold. I nr. 2 gis det hjemmel for departementet til å gi gjennomføringsforskrift. Det vises til punkt 14.

Til ny § 26 a

Paragrafen gjelder tilbakekreving av feilutbetalte ytelser, og vil erstatte en bestemmelse om tilbakekreving ved trekk i framtidig pensjon i någjeldende § 25 andre ledd.

I nr. 1 første punktum presiseres gjeldende rett om at det er den ordningen som har lidt et tap som skal kreve beløpet tilbakebetalt fra mottakeren. *I andre punktum* klargjøres det at dette også skal gjelde i tilfeller der det skulle skjedd samordning med tilbakevirkning, og refusjon i etterbetalt ytelse fra annen ordning.

Nr. 2 og 3 svarer til de ordinære tilbakekrevingsreglene i folketrygdloven § 22-15.

Nr. 4 er gitt etter mønster av folketrygdloven § 22-16 om tilbakebetaling når inntektsavhengige ytelser er utbetalt med for stort beløp, der det blant annet ikke er nødvendig å vurdere om ytelsene er mottatt i god tro. Det er satt som et vilkår for å anvende regelen at pensjons- og trygdeordningen har informert mottakeren om sin meldeplikt. Regelen gjelder når mottakeren ikke har gitt melding om at en ytelse er innvilget eller opphørt, eller er endret på grunn av uføregrad eller inntekt. Det som er utbetalt for mye skal kunne avregnes ved at det trekkes et beløp som svarer til opptil 10 prosent av samlet månedlig utbetaling av ytelser som omfattes av samordningsloven.

Nr. 5 bestemmer at trekk etter nr. 1 og 3 avbryter foreldelse etter loven om foreldelse av fordringer. Det vises til punkt 14.

15.3 Endringer i lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre

Til § 23 tredje ledd

Endringen innebærer at Rikstrygdeverket gis rett til å delegere sin myndighet til å kreve påtale ved brudd på bestemmelsen. Se punkt 6.

Sosial- og helsedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover i samsvar med et framlagt forslag.

Tilråding fra Sosial- og helsedepartementet ligger ved.

Forslag til lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) gjøres følgende endringer:

§ 3-7 første ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Dersom avdødes framtidige trygdetid var fastsatt etter § 3-6 tredje ledd, skal trygdetiden fastsettes på nytt. Opptjeningstiden regnes da fram til dødsfallstidspunktet.

§ 3-23 første ledd bokstav b skal lyde:

–b) den ugraderte tilleggspensjonen som den avdøde mottok som uførepensjonist eller alderspensjonist på dødsfallstidspunktet. *Dersom avdødes trygdetid blir fastsatt på nytt etter § 3-7 første ledd tredje og fjerde punktum, skal også tilleggspensjonen fastsettes på nytt dersom det er til fordel for gjenlevende. Ved omregningen regnes dødsfallstidspunktet som et nytt uføretidspunkt.*

§ 5 - 16 tredje ledd skal lyde:

Ved beregning av stønaden skal taksten for den billigste reisemåten med rutegående transportmiddel legges til grunn, med mindre medlemmets helse-tilstand gjør det nødvendig å nytte et dyrere transportmiddel, *eller det ikke går rutegående transport.*

§ 8-18 tredje ledd skal lyde:

Sykepenges fra arbeidsgiveren ytes tidligst fra og med den dag arbeidstakeren har gitt melding om arbeidsuførheten til arbeidsgiveren, såfremt det har vært mulig for arbeidstakeren å gi slik melding. Plikten til å gi melding gjelder også når det foreligger legeerklæring. *Retten til sykepenger faller bort dersom arbeidsgiveren skal betale sykepenger på grunnlag av legeerklæring (§ 8-7), og legeerklæringen ikke er sendt til arbeidsgiveren innen 14 dager etter at arbeidsgiveren kan kreve slik erklæring.*

§ 8-50 andre ledd skal lyde:

Til et medlem som mottar gradert uførepensjon eller foreløpig uførestønad, ytes det sykepenges etter bestemmelsene i kapitlet her *ut fra den arbeidsinntekt som medlemmet har i tillegg til pensjonen.*

§ 8-52 skal lyde:

Det ytes ikke sykepenge til et medlem som mottar hel avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, se § 3-19 sjette ledd.

Til et medlem som mottar gradert pensjon (delpensjon), ytes det sykepenge etter bestemmelsene i kapitlet her. Når trygden yter sykepenge, fastsettes sykepenegegrunnlaget ut fra den arbeidsinntekten som medlemmet har i tillegg til den graderte pensjonen.

§ 10-7 første ledd bokstav a skal lyde:

–a) hjelpemidler, herunder skolehjelpemidler *med unntak av læremidler.*

§ 10-14 andre ledd bokstav b skal lyde:

–b) i den utstrekning medlemmet får *barnepensjon etter kapittel 18.*

§ 11-15 andre ledd bokstav b skal lyde:

–b) i den utstrekning medlemmet får *barnepensjon etter kapittel 18.*

§ 15-9 tredje ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenge etter kapittel 4, sykepenge etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom etter kapittel 9, *rehabiliteringspenge etter kapittel 10, attføringspenge etter kapittel 11*, og fødselspenge, svangerskapspenge og adopsjonspenge etter kapittel 14.

§ 15-14 første ledd første punktum skal lyde:

Overgangsstønad etter dette kapitlet faller bort i den utstrekning vedkommende mottar tilsvarende ytelser i form av alderspensjon, uførepensjon, foreløpig *uførestønad eller* pensjon eller overgangsstønad som gjenlevende ektefelle.

§ 16-8 tredje ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenge etter kapittel 4, sykepenge etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom etter kapittel 9, *rehabiliteringspenge etter kapittel 10, attføringspenge etter kapittel 11*, og fødselspenge, svangerskapspenge og adopsjonspenge etter kapittel 14.

§ 17-8 tredje ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom etter kapittel 9, *rehabiliteringspenger etter kapittel 10, attføringspenger etter kapittel 11*, og fødselspenger, svangerskapspenger og adopsjonspenger etter kapittel 14.

§ 19-6 første ledd skal lyde:

Før alderspensjonisten har fylt 70 år, ytes pensjonen på grunnlag av rettigheter som vedkommende har opparbeidet til og med det året han eller hun fylte 66 år. Rettigheter som vedkommende opparbeider deretter, regnes med først når han eller hun fyller 70 år. *Dersom ligningen for det året pensjonisten fylte 66 år ikke foreligger når alderspensjonen innvilges, settes poengtallet for dette året lik det poengtallet som er fastsatt for det foregående året. Pensjonen omregnes etter det poengtallet som er fastsatt for det året pensjonisten fylte 66 år først når han eller hun fyller 70 år.*

§ 22-7 skal lyde:

§ 22-7. Utsatt utbetaling

Er det grunn til å anta at en arbeidsgiver, en pensjonsordning eller en offentlig myndighet har krav på refusjon i en persons ytelser etter denne loven, kan trygdens organer gjøre den som har krav på refusjon, kjent med vedkommendes rettigheter uten hinder av taushetsplikten. Utbetaling av ytelser kan i tilfelle utsettes i opptil tre uker, *med mindre annet følger av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 26 og forskrift gitt i medhold av denne bestemmelsen.* Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke for dagpenger under arbeidsløshet.

§ 22-13 femte ledd skal lyde:

En arbeidsgivers refusjonskrav etter §§ 8-20, 8-21, 9-8, og 22-3 innfris for opptil tre måneder før den måneden da kravet ble satt fram.

§ 25-3 skal lyde:

En arbeidsgiver som ikke oppfyller forpliktelsen etter § 25-1 *andre ledd til å gi melding om inntak av arbeidstakere eller opphør av arbeidsforhold, kan ilegges gebyr, tvangsmulkt eller begge deler.*

Gebyr kan ilegges en arbeidsgiver dersom det må sendes purring for å få vedkommende til å oppfylle plikten etter § 25-1 andre ledd til å gi meldinger. Gebyret skal utgjøre et halvt rettsgebyr per melding som ikke er sendt, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tvangsmulkt kan ilegges etter at det er sendt purring og gitt en ny frist for å sende meldingen. Det må samtidig gis varsel om at tvangsmulkt vil løpe dersom den nye fristen ikke overholdes. Mulkten skal utgjøre tre promille av grunnbeløpet i folketrygden for hver dag etter utløpet av den nye fristen for hver melding som ikke er sendt.

Ilagt gebyr eller tvangsmulkt kan motregnes i en arbeidsgivers krav etter § 22-3 på refusjon av ytelser etter kapitlene 8, 9 og 14.

Bestemmelsene i første til fjerde ledd gjelder tilsvarende når en arbeidsgiver ikke oppfyller sine forpliktelser etter § 25-2.

Departementet gir forskrifter om tvangsmulkt og gebyr. Det kan gis regler om forholdet mellom bruken av gebyr og tvangsmulkt i det enkelte tilfellet og særskilte regler om fastsetting av gebyr og tvangsmulkt i forbindelse med årskontrollen. Det kan videre gis regler om ettergivelse av ilagt tvangsmulkt eller gebyr.

§ 25-12 tredje ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket eller den det gir fullmakt begjærer påtale. I saker der arbeidsmarkedsetaten gjør vedtak, er det likevel Arbeidsdirektoratet eller den det gir fullmakt som begjærer påtale, se § 20-5.

§ 25-13 skal lyde:

§ 25-13. Forsøksvirksomhet - avvik fra loven

Departementet kan samtykke i avvik fra bestemmelsene i denne loven i forbindelse med forsøksvirksomhet. Forsøksvirksomheten må være faglig og økonomisk vel underbygd.

Avviket må ikke innebære at enkeltpersoner får innskrenket sine rettigheter eller blir pålagt større plikter enn det som følger av loven. I forbindelse med forsøk med lavere uføregrad enn 50 prosent kan det likevel gjøres unntak fra § 12-12 andre ledd.

Departementet gir forskrifter om forsøksvirksomhet, og kan herunder bestemme at utgifter til både privat og offentlig behandling i forbindelse med oppfølging av sykmeldte kan dekkes av trygden.

II

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 skal lyde:

Den som krever en pensjons- eller trygdeytelse som omhandles i denne loven, plikter å gi pensjons- eller trygdeordningen opplysninger om han eller hun mottar eller har rett til andre pensjons- og trygdeytelser som omfattes av loven.

Den som mottar en ytelse, plikter å underrette pensjons- eller trygdeordningen om forhold som etter denne loven kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort. Det samme gjelder når endring eller bortfall av ytelser skjer etter særskilte bestemmelser for pensjons- og trygdeordninger som omfattes av denne loven.

Den som unnlater å gi opplysninger etter første og andre ledd, eller som forsettlig gir uriktige opplysninger, straffes med bøter. Offentlig påtale finner bare sted etter begjæring av vedkommende pensjons- eller trygdeordning.

§ 25 skal lyde:

-1. Pensjons- eller trygdeordninger som foretar beregning og utbetaling av ytelser som omfattes av denne loven, plikter å innhente nødvendige opplysninger for å avgjøre om lovens bestemmelser kommer til anvendelse. Det samme gjelder

når endring eller bortfall av ytelser skjer etter særskilte bestemmelser for pensjons- eller trygdeordninger som omfattes av denne loven.

- 2. Ordninger som nevnt i nr. 1, plikter å bistå hverandre ved gjennomføringen av samordning og tilpassing av ytelsene. Nødvendige opplysninger kan utveksles mellom ordningene uten hinder av taushetsplikt. Departementet gir forskrift om registrering og utveksling av opplysninger (meldesystem).*

§ 26 skal lyde:

- 1. Dersom en ytelse fra en pensjons- eller trygdeordning som omfattes av denne loven settes ned eller faller bort med tilbakevirkning, og en ytelse fra en annen ordning er innvilget eller forhøyet med virkning for samme tidsrom, kan beløp som er utbetalt for mye, trekkes i den sistnevnte ytelsen. Dette gjelder både når endringen skjer etter bestemmelser i denne loven og etter særskilte bestemmelser om samordning og tilpassing av ytelser som er fastsatt for pensjons- eller trygdeordningene.*
- 2. Departementet gir forskrift om gjennomføring av bestemmelsen her, herunder om frist for å fremme refusjonskrav.*

Ny § 26 a skal lyde:

- 1. Er det utbetalt et for høyt beløp fordi det ikke er foretatt samordning eller tilpassing av ytelser, eller fordi samordningen eller tilpassingen er feil, skal den pensjons- eller trygdeordning som har lidt tapet, kreve beløpet tilbakebetalt såfremt vilkårene i nr. 2-4 er oppfylt. Dette gjelder også der det skulle skjedd samordning eller tilpassing med tilbakevirkning fordi en ytelse fra en annen pensjons- og trygdeordning er innvilget eller forhøyet med tilbakevirkning.*
- 2. Dersom en ytelse er mottatt i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. En ytelse kan også kreves tilbake når mottakeren av ytelsen eller noen som har handlet på mottakerens vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra pensjons- og trygdeordningens side og mottakeren burde ha forstått dette. Beløpet kan dekkes ved trekk i framtidige ytelser fra pensjons- og trygdeordningen.*
- 3. I andre tilfeller enn nevnt i nr. 2, kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner, skal det blant annet legges vekt på hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalingen fant sted, og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette nummeret er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig.*
- 4. Skyldes feilutbetalingen at mottakeren ikke har gitt pensjons- og trygdeordningen melding som nevnt i bokstav a-c om en ytelse fra en annen ordning, skal det som er utbetalt for mye avregnes ved trekk i framtidig ytelse. Det er et vilkår at pensjons- og trygdeordningen har informert om meldeplikten etter § 24. Avregningsordningen gjelder når mottakeren ikke har gitt melding om at*
 - a) en ytelse er innvilget eller opphørt,*
 - b) en ytelse har fått endret uføregrad,*
 - c) en ytelse er blitt endret pga. inntekt.*

Trekket kan foretas i mottakerens ytelser fra samme pensjons- og trygdeordning uansett pensjonsart. Det kan trekkes opp til et beløp på 10 pst. av samlet månedlig utbetaling av ytelser som omfattes av denne loven.

- 5. *Trekk etter nr. 2 og nr. 4 avbryter foreldelse etter lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.*

III

I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtteloven) skal § 23 tredje ledd lyde:

Rikstrygdeverket *eller den det gir fullmakt* begjærer påtale.

IV

Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser:

1. Endringene i folketrygdloven §§ 3-7, 3-23, 5-16, 8-18, 10-7, 22-7, 22-13, 25-12 og 25-13 og endringene i samordningsloven §§ 24, 25, 26 og ny § 26 a og i kontantstøtteloven § 23 trer i kraft straks.
2. Endringene i folketrygdloven §§ 8-50 og 25-3 trer i kraft 1. juli 2000. Endringen i § 25-3 gis virkning for meldepliktige arbeidsforhold som tar til eller opphører tidligst den nevnte dato.
3. Endringen i folketrygdloven § 8-52 trer i kraft 1. august 2000 og gis virkning for arbeidsuførhet som oppstår etter 31. juli 2000.
4. Endringen i folketrygdloven § 19-6 trer i kraft 1. januar 2001.
5. Endringene i folketrygdloven §§ 10-14, 11-15, 15-9, 15-14, 16-8 og 17-8 trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.
